

“Onderweg naar een duurzaam Wijchen”

Strategische Waternota 2019 - 2028

“Onderweg naar een duurzaam Wijchen”

Strategische Waternota 2019 - 2028

Gemeente Wijchen

Versie 5 september 2018

Z16001047
DOC18247536

Opgesteld in samenwerking met bureau Tauw bv.

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding van de Waternota	4
1.2 Context van de Waternota	4
1.3 Functie van de Waternota	5
1.4 Leeswijzer	6
2 Wijchen nu	8
2.1 Karakterschets	8
2.2 Wat hebben we bereikt?	11
2.3 Ontwikkelingen en kansen	12
3 Wijchen straks	14
3.1 Streefbeeld 2050.....	14
3.2 Ambitie 2019-2028	15
3.3 Koers 2019-2028.....	16
4 Speerpunten, doelen en strategie 2019-2028	24
4.1 Thema Leefomgeving en kwaliteit.....	24
4.2 Klimaatverandering	25
4.3 Veiligheid en gezondheid	28
4.4 Communicatie en participatie.....	29
5 Uitvoeringsstrategie, monitoring en financiën	30
5.1 Implementatie strategie.....	30
5.2 Monitoren en evalueren	31
5.3 Uitvoeringsprogramma	31
5.4 Kosten en Financiering	33
Bijlage(n)	
1 Context waternota	
2 Wat hebben we bereikt?	

Voorwoord

Beste lezer,

Op het moment dat deze waternota voor me ligt, hebben we een warme zomer gehad. Kan de zomer opraken? Kan water opraken? Het huidige klimaat brengt andere tijden met zich mee. Nu hebben we tijden van meer droogte. De natuur roept om regen. Maar de klimaatverandering laat ook zien dat in een korte tijd veel regen kan vallen. En hoe houden we dan onze voeten droog?

Water, het is onze eerste levensbehoefte. We zetten de kraan open en hebben schoon drinkwater. Het lijkt zo gewoon. Maar is dat ook zo? En welke maatregelen nemen we om het water schoon te houden én water te besparen? Zonder dat wij het merken, werken veel mensen aan duurzaam beheer van water.

Water, het is ook een verbindende factor. Het is verweven met onze leefomgeving. We wonen, werken en recreëren in en rondom onze waterrijke gemeente. Water komt overal vandaan. Het komt niet alleen uit de kraan. We halen het ook uit de grond, rivieren, meren en sloten. Het valt als regen, hagel en sneeuw uit de lucht. Maar we voeren het ook af via het riool. Water, het is overal om ons heen.

Water, met alle thema's die hierover gaan, daar gaat deze waternota over. Een meerjarenplan, dat voor de komende jaren een paraplu vormt voor duurzaam beheer van water. En de baleinen van deze paraplu laten de samenhang zien voor het behoud en verbeteren van een kwalitatief gezonde leefomgeving.

Om veilig te kunnen blijven wonen en recreëren kunnen we niet zonder uw hulp. Als overheid willen we u inspireren om een bijdrage te leveren aan duurzaam waterbeheer. Samen kunnen we onze gemeente leefbaar houden voor de toekomst. Ik neem u graag mee onderweg naar een duurzaam Wijchen!

Paul Loermans
wethouder

augustus 2018

1 Inleiding

De Strategische Waternota geeft de handvatten voor duurzaam waterbeheer, 'Onderweg naar een duurzaam Wijchen'. De gemeente Wijchen werkt aan de bescherming van de leefomgeving voor haar inwoners, gebruikers en bezoekers. Een duurzaam functionerend watersysteem¹, met voldoende water, waterkwaliteit en belevingswaarde, is een belangrijke voorwaarde voor een goede leefomgevingskwaliteit.

1.1 Aanleiding van de Waternota

Wijchen leeft met water

De gemeente Wijchen kenmerkt zich door een gevarieerd landschap, waarin ruimte wordt geboden aan een grote verscheidenheid aan functies dicht bij elkaar: wonen, werken, recreëren en natuur. De kwaliteit van deze functies wordt mede bepaald door de kwaliteit van het watersysteem. In de gemeente Wijchen wordt dit onderkend. In toenemende mate wordt bij de inrichting en het beheer van het gebied aandacht besteed aan een duurzame omgang met water. Hierbij wordt het natuurlijke systeem met respect behandeld, zodat de gebruikswaarde, belevingswaarde en natuurwaarde voor de medemens en voor toekomstige generaties wordt gewaarborgd.

Actualisatie voorgaande waternota

De Strategische Waternota 2019-2028 (hierna: Waternota) is een herijking van de Strategische Waternota uit 2004 en het uitvoeringsprogramma uit 2006. Indertijd is een start gemaakt met een meer strategische en integrale aanpak van gemeentelijk waterbeheer. Bij de herijking zijn nieuwe inzichten en ontwikkelingen verwerkt. Dit heeft geresulteerd in een actuele en toekomstbestendige Waternota die de komende 10 jaar als leidraad kan worden gebruikt bij de verdere verduurzaming van het watersysteem. Bijvoorbeeld bij gebiedsontwikkelingen, het beheer van de openbare ruimte en voorzieningen en de samenwerking met de samenleving.

Totstandkoming waternota

De Waternota is opgesteld in nauwe samenwerking met Waterschap Rivierenland. Om het proces zorgvuldig vorm te geven is een projectgroep samengesteld, waarin het Waterschap en relevante beleidsterreinen van de gemeente waren vertegenwoordigd. Ter verdieping van thema's hebben verschillende interactieve sessies plaatsgevonden, waarbij een breed spectrum aan vakdisciplines inbreng heeft geleverd. De wethouder is geïnterviewd en geconsulteerd over bestuurlijke keuzes. Dit heeft geleid tot onderliggend beleidsplan en uitvoeringsprogramma.

1.2 Context van de Waternota

Wetgeving en (boven)lokale plannen

De Waternota sluit aan bij relevante lokale en bovenlokale plannen en wet- en regelgeving. De Waternota geeft invulling aan de beleidslijnen en regels die hieronder zijn aangegeven. Dit wordt in *bijlage 1* uitgebreid toegelicht. Het gaat met name om:

¹ Watersysteem: samenhangend geheel van oppervlaktewater en grondwater met bijbehorende waterbodems, oevers en technische infrastructuur en daarin levende organismen.

- Milieubeleidsplan Wijchen, Energietransitieplan Wijchen, Strategisch milieucommunicatieplan Wijchen.
- Regio/landelijk: bestuursakkoord water (BAW 2011), afspraken regionaal waterketenbeheer², Deltaprogramma Maas (hoogwaterveiligheid), Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie (klimaatadaptatie), beleidsplannen van provincie en waterschap.
- Wet- en regelgeving: Omgevingswet en Waterwet.
- Taakverdeling rijk-provincie-waterschap-gemeente.

Milieubeleidsplan 2018-2021

De Waternota valt onder het Milieubeleidsplan 'Onderweg naar een duurzaam Wijchen' van de gemeente Wijchen. Het Milieubeleidsplan is een overkoepelend beleidskader voor alle milieuthema's, zoals water, energie en afval. De Waternota geeft, voor wat betreft het thema Water, uitwerking aan de duurzaamheids-gedachte van het Milieubeleidsplan (zie figuur 1).

Coalitieakkoord 2018-2021

De Waternota geeft uitvoering aan het Coalitieakkoord, waarin de focus ligt op duurzaamheid, milieu en de ambitie energieneutraal 2040. Verder gaat bijzondere aandacht uit naar onder andere kwaliteitsverbetering van bestaande wijken en kernen en een natuurlijk groene omgeving als onderdeel van de leefbaarheid.

1.3 Functie van de Waternota

Duidelijkheid over koers en voornemens van de gemeente

Met de Waternota wordt de samenleving, de partners en de interne organisatie duidelijkheid geboden over de voorgenomen koers van de gemeente Wijchen. De Waternota geeft inzicht in streefbeeld, ambities en prioriteiten voor de middellange (5-10 jaar) en langere termijn (>10 jaar). Hieruit volgt een uitvoeringsprogramma met maatregelen voor de korte termijn (komende 4 jaar).

Strategisch beleidskader voor alle watergerelateerde onderwerpen

De Waternota is bedoeld als strategisch beleidskader. Een parapluplan en kompas voor de komende 10 jaar voor alle watergerelateerde onderwerpen. De Waternota geeft een overkoepelende visie en strategie, gericht op behoud of verbetering van het duurzaam watersysteem.

Alle watergerelateerde thema's komen in samenhang aan bod. Het gaat om:

1. Traditionele thema's, zoals afvalwaterbeheer, oppervlaktewaterbeheer en drinkwaterbesparing (zie *tekstkader*).
2. Actuele integrale thema's, zoals klimaatadaptatie, Deltaprogramma rivieren, Omgevingswet,

Wateraspecten:

- Afvalwater
- Hemelwater
- Oppervlaktewater
- Grondwater
- Drinkwater
- Kwaliteit en kwantiteit
- Beleving

² Werkeenheid Regio Nijmegen (WRN): bestaat uit de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen, Waterschap Rivierenland. De WRN is opgericht om vorm te geven aan de doelstelling van een doelmatig waterketenbeheer (kostenvermindering, kwaliteitsverbetering, kwetsbaarheidsvermindering), zoals opgenomen in het Bestuursakkoord water 2011.

circulariteit³ en waterbewustzijn.

3. Samenhang met andere taakvelden, zoals ruimtelijke ordening, groenbeheer, beheer openbare ruimte, welzijn, vergunningverlening en regionale samenwerking.

Leidraad voor beleid en handelen

De Waternota is kaderstellend voor gemeentelijke plannen en besluiten. Dit zorgt voor een structurele integratie en verankering van duurzaam waterbeheer in de gemeentelijke bedrijfsvoering. Plannen en besluiten mogen niet in strijd zijn met het waterbeleid. Verder vormt de Waternota de basis voor toekomstige budgetaanvragen (begroting) voor maatregelen, zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de Waternota. De periodieke evaluatie van het programma dient als verantwoordingsinstrument richting Raad en samenleving.

Doorwerking in plannen en besluiten

Verdere concretisering en verankering van de visie op duurzaam waterbeheer vindt onder andere plaats in de volgende plannen en besluiten (*zie ook figuur 1*).

- Ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen en strategische visie.
- Gemeentelijk rioleringsplan⁴ en de Visie op de waterketen⁵.
- Beheerplannen voor de openbare ruimte en voor gemeentelijke gebouwen.
- Beleid voor de bedrijfsinterne milieuzorg (gemeentelijke organisatie).
- Prestatieafspraken en overeenkomsten met derden, zoals ontwikkelaars.
- Eventuele plannen voor vergunningverlening en handhaving.
- Toekomstige Omgevingsvisie en Omgevingsplan.

Opmaat naar Omgevingsvisie

De Waternota is een opmaat naar een meer integrale visie op ruimtelijke ordening, leefomgevingskwaliteit en gezondheid. Op termijn wordt het waterbeleid verwerkt in een Omgevingsvisie voor de gemeente Wijchen. Door aan te sluiten op het gedachtegoed van de Omgevingswet en een goede combinatie met ruimtelijke ordening, anticipeert de Waternota op de invoering van de Omgevingswet.

1.4 Leeswijzer

De indeling van dit rapport is als volgt:

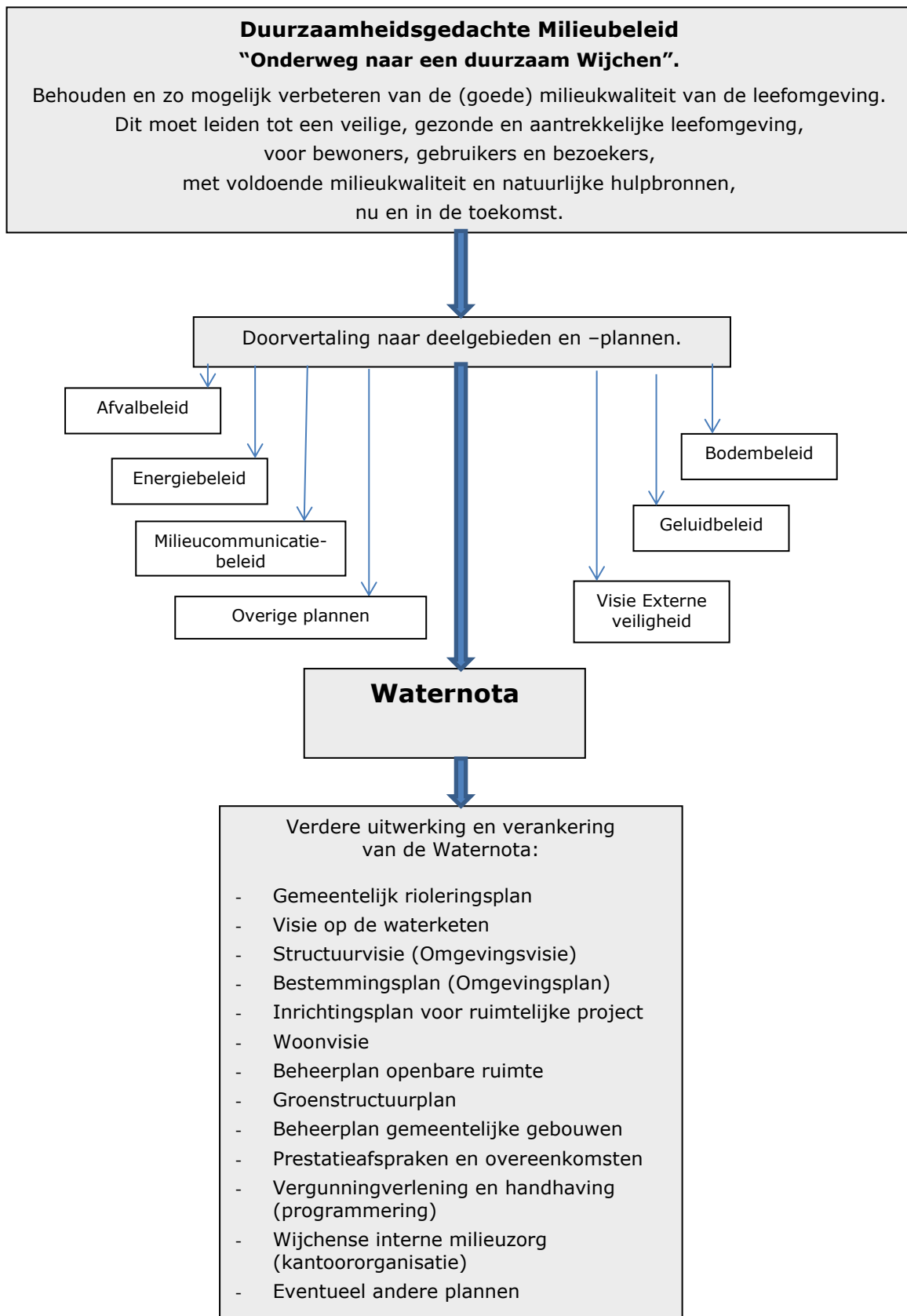
- hoofdstuk 2 beschrijft op hoofdlijnen wat gedurende de planperiode van de voorgaande Waternota is bereikt;
- hoofdstuk 3 schetst het streefbeeld en de koers voor de komende jaren;
- hoofdstuk 4 bevat voor elk hoofdthema de ambities van het waterbeleid;
- hoofdstuk 5 bevat uitvoeringsstrategie, monitoring en financiën.

³ Circulariteit: hergebruik van (rest)energie en grondstoffen. Sluiten van kringlopen.

⁴ In het GRP is beschreven wat de gemeente op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater wil bereiken, hoe, wanneer en hoeveel dat gaat kosten.

⁵ De WRN, inclusief gemeente Wijchen, hebben in 2017 de regionale 'Visie op de Waterketen' opgesteld. De visie kan worden gezien als een nadere uitwerking van de Waternota voor wat betreft de waterketen. De waterketen omvat de keten van drinkwaterproductie en -distributie en waterverbruik en de inzameling, transport en zuivering van afvalwater.

Figuur 1: samenhang Waternota en leefomgevingskwaliteit.

2 Wijchen nu

'Wijchen leeft met water'. Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de Wijchense kenmerken en ontwikkelingen die relevant zijn voor het gemeentelijk waterbeleid.

2.1 Karakterschets

Geografisch

De gemeente Wijchen kan worden geschetst als een afwisselende gemeente in het land van Maas en Waal dat twee werelden verbindt. Aan de Oostzijde grenst de gemeente Wijchen direct aan de stad Nijmegen, terwijl de gemeente naar het westen toe overgaat in landelijk gebied. De gemeente Wijchen heeft een oppervlakte van circa 70 km², waarvan 3 km² water. De gemeente telt circa 41.000 inwoners, verdeeld over meerdere kernen (Wijchen, Alverna, Bergharen, Hernen, Leur, Niftrik, Balgoij en Batenburg) en het buitengebied. Wijchen wordt ontsloten door rijkswegen (A50 en A73) en provinciale wegen (A32, N324, N845 en N847).

Kaart 1: Wijchen 2015.

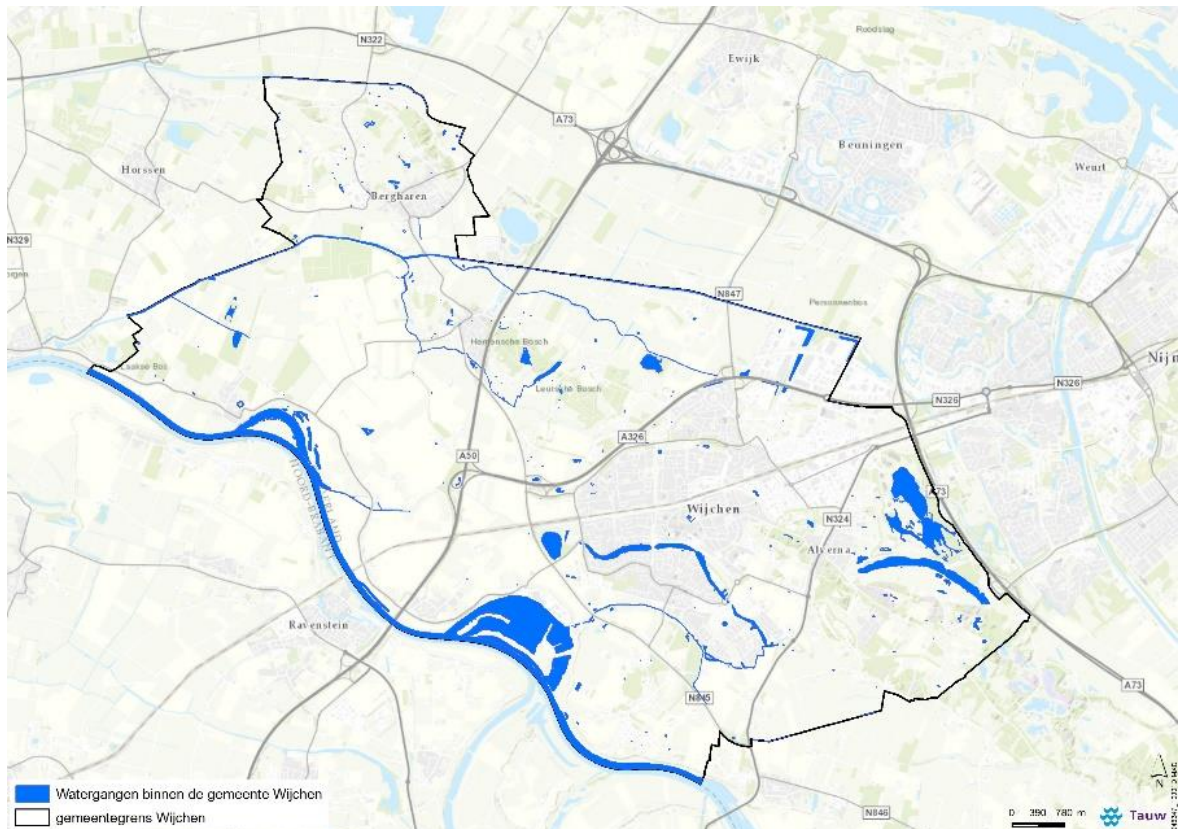
Kaart 2: Wijchen 1900.

Maas en recreatie

Wijchen leeft met water. De gemeente karakteriseert zich als 'Centrum in 2-stromenland'. Dit verwijst naar de ligging tussen Maas en Waal. Geomorfologisch zijn de oude riviermeanders nog steeds zichtbaar (zie kaart 1 en 2). Door de ligging aan de Maas heeft Wijchen verschillende haventjes voor pleziervaart, zoals haventje Batenburg. De struinpaden langs de Maas verrijken de belevingswaarde van het water. Recreatieplas de Berendonck, onder meer in gebruik als zwemwater, is ooit ontstaan als zandwinput voor de aanleg van de A73. Ook de Vormerse plas is ontstaan uit zandwinning en vanwege de diepte vooral gebruikt voor de duiksport.

Watergangen, vennen en ecologie

De gemeente Wijchen is rijk aan wateren, zoals het Wijchens Meer, het Wijchens Ven, de weteringen, vele watergangen en diverse vijvers. Een aantal wateren, zoals het Wijchens Ven en de Leurse leigraaf, hebben bijzondere ecologische waarde (HEN-water⁶). Het Wijchens Meer is aangemerkt als KRW-lichaam (Kaderrichtlijn water), waarvoor specifieke kwaliteitsdoelstellingen gelden. Het Hatertse en Overasseltse vennengebied wordt beschouwd als een bijzondere natte parel en is voor inwoners uit Wijchen en omgeving een belangrijk wandelgebied. Op kaart 3 zijn de wateren binnen de gemeente Wijchen weergegeven.

Kaart 3: hoofdwatergangen gemeente Wijchen.

⁶ HEN: hoogst ecologische norm.

Cultuurhistorisch water

Cultuurhistorisch gezien heeft het water in Wijchen een rijke geschiedenis. De bakenbomen langs de Maas karakteriseren de kanalisatie van de Maas in de jaren '30 (zie kaart 1 en 2). De Balgoijse Wetering en het Wijchens Meer zijn oude maasmeanders. De kastelen Hernen en Wijchen zijn omgeven door grachten, deze waren ooit via de kleine Elst met elkaar verbonden. De Kleine Elst, een oude prehistorische afwateringsgeul naar de Maas, is nog steeds herkenbaar in Wijchen. De namen van voormalig zorgcentrum 'Elsthof' en de Elstweg herinneren nog aan deze afwateringsgeul.

Natuurlijk groen

Wijchen is een groene gemeente. Door het buitengebied van Wijchen loopt de Ecologische verbindingzone Heumen-Horssen. Tussen de wijken en op de overgang naar het buitengebied zijn groenzones aanwezig, die veelal de functie van wijkpark hebben. In Wijchen wordt veel waarde gehecht aan groen en natuur als onderdeel van de leefbaarheid, maar ook als basis voor gezondheid en milieukwaliteit.

Vergrijzing

Het aantal inwoners in Wijchen is de afgelopen decennia fors toegenomen. Sinds een paar jaar is de groei gestagneerd. Door gezinsverdunding zal het aantal huishoudens de komende jaren nog licht toenemen. Tegelijkertijd is sprake van een veranderende bevolkingsopbouw. In de gemeente Wijchen is al enkele jaren sprake van vergrijzing. Dit zet zich in de toekomst voort. Mede hierdoor zal de behoefte aan eengezinswoningen en levensloopbestendige woningen nog toenemen. En behoeft het waterbewustzijn en handelsperspectief van ouderen bijzondere aandacht.

Bebouwde ruimte

Wat betreft bebouwing vindt in Wijchen nog steeds een groei plaats. Aan de zuidoost zijde van Wijchen is de woonomgeving Huurlingsedam gerealiseerd. Aan de noordzijde is bedrijventerrein Bijsterhuizen in ontwikkeling. In beide gebieden is veel aandacht voor water. De komende jaren zal vooral inbreiding in bestaand bebouwd gebied plaatsvinden. Door deze verdichting moeten op de beperkte ruimte steeds meer ruimteclaims worden gecombineerd, zoals voor wonen, groen en water. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging.

2.2 Wat hebben we bereikt?

De realisatie van de Waternota (2004) en uitvoeringsprogramma (2006) is jaarlijks geëvalueerd. In *bijlage 2* is een uitgebreid overzicht te vinden van bereikte resultaten in de periode 2004-2017. Geconcludeerd kan worden dat het Wijchense watersysteem grotendeels voldoet aan de normen, zoals afgesproken in het Nationaal bestuursakkoord water en de Strategische Waternota 2004.

Waterwaterberging en waterkwaliteit

Uit de Watersysteemanalyse stedelijk gebied (2010-2011) bleek een mogelijke opgave voor de locaties Havenweg en Zesweg (waterbergingstekort), Wijchens Meer (waterkwaliteit) en de kasteelgrachten Hernen en Wijchen (visuele waterkwaliteit, groen water). Met de aanleg van een helofytenfilter en herberekening van de opgave op basis van geijkte modellen, is de opgave aan de Havenweg inmiddels opgelost. De verruiming van de watergang aan de Zesweg wordt gefaseerd uitgevoerd, onder voortdurende monitoring van waterstanden.

De waterkwaliteit van de kasteelgrachten wordt, gelet op de beperkte beïnvloedingsmogelijkheden, niet verder opgepakt door de gemeente. Verder bleek uit een nadere analyse van gegevensbestanden (2014) geen verband waarneembaar tussen de waterkwaliteit van het Wijchens Meer en het overstorten van rioolwater of andere verontreinigingsbronnen.

Voor wat betreft de kern Wijchen kan nog niet worden vastgesteld of aan de basis-inspanning riolering wordt voldaan (50% vuilreductie vanuit overstorten). Hiervoor zijn meer betrouwbare gegevens nodig, op basis van feitelijke metingen (meetreeksen). De komende jaren wordt nader onderzocht in hoeverre werkelijk sprake is van een waterkwaliteitsprobleem en welke maatregelen daartoe doelmatig zijn.

Uit de Regionale normenstudie landelijk gebied (waterschap 2006) bleek dat (onder andere) de aanleg van natuurlijke waterbergingsoevers langs de Zeedijkse leigraaf, Balgoijse wetering en Niftrikse wetering noodzakelijk was om vóór 2015 te voldoen aan de regionale normen voor wateroverlast. Het waterschap heeft als eigenaar en beheerder van deze watergangen de oevers inmiddels gerealiseerd.

Klimaatadaptatie

Uit de regionale kwetsbaarheidanalyse Klimaatadaptatie (globale stresstest: wateroverlast, droogte, hitte) blijken geen onvoorziene kwetsbaarheden in Wijchen. Uitgezonderd de toename van droogtegevoelige gebieden in het landelijk gebied en de hitte-eilanden in het centrumgebied. Het is belangrijk hiermee rekening te houden bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen en het beheer van de openbare ruimte.

Uit een regionale analyse Hoogwaterveiligheid blijkt dat langs de Maas dijkversterking en/of rivierverruiming moet plaatsvinden om op lange termijn (2050) de hoogwatersituaties door klimaatverandering het hoofd te bieden. Op dit moment voldoet de Gelderse dijk aan de huidige normen voor hoogwaterveiligheid.

Waterbewustzijn en samenwerking

Het waterbewustzijn is vergroot door onder andere meer aandacht te besteden aan zichtbaar afkoppelen van hemelwater en informatievoorziening over de ligging en historische betekenis van de Kleine Elst. De gemeentelijke bedrijfsvoering is geoptimaliseerd door ontwikkeling van instrumentarium (watertoets, basiswaterparagraaf) en een intensivering van de samenwerking met het waterschap en regionale waterketen partners.

2.3 Ontwikkelingen en kansen

Deze paragraaf toont een overzicht van recente ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie. Deze ontwikkelingen worden de komende jaren doorgezet, bieden kansen of behoeven aandacht (uitwerking in hoofdstuk 3 en 4).

Verschuiving naar een integrale benadering van watervraagstukken

Het accent binnen het leefomgevingsbeleid is de afgelopen jaren verschoven van sectorale thema's, zoals rioolbeheer en oppervlaktewaterbeheer, naar integrale thema's, zoals klimaatadaptatie, energiewinning en circulaire economie. Op het gebied van waterketenbeheer⁷ en klimaatadaptatie (n.b.: alsook energiewinning en circulariteit) is in toenemende mate de regionale samenwerking opgezocht om de kansen tot meer efficiënte of effectieve oplossingen.

Watergerelateerde thema's worden al enige tijd in samenhang gezien. Maar ook de relatie met economische en sociaal-maatschappelijke thema's en met andere thema's zoals natuur, groen en infrastructuur heeft steeds meer aandacht gekregen. Voorbeeld is de aanleg van natuurlijke oevers, de combinatie waterberging en groenvoorziening en rioolaanpassing in combinatie met wegconstructie. Verder wordt steeds meer rekening gehouden met de (terugverdien)effecten op toekomstig beheer van voorzieningen.

Invoering Omgevingswet

De Omgevingswet treedt naar verwachting in 2021 in werking. De wet bundelt 26 bestaande wetten voor onder meer water, bouwen, milieu, ruimtelijke ordening en natuur. Met de Omgevingswet wordt een andere manier van denken over het inrichten en gebruiken van de ruimte geïntroduceerd. Van nee tenzij naar ja mits, waarbij de gewenste gebiedskwaliteit het uitgangspunt is. Dit heeft gevolgen voor de gemeentelijke organisatie en het duurzaam waterbeheer.

In een toekomstige Omgevingsvisie en Omgevingsplan moeten waterbeleid en ruimtelijke ordening op een goede manier samenkomen. Centraal staat een gebiedsgerichte benadering van omgevingsvraagstukken (o.a. water). Door aan te sluiten bij het gedachtegoed van de Omgevingswet kan het waterbeleid op termijn makkelijker worden geïntegreerd in een Omgevingsvisie.

Overigens, op dit moment staat de (ontwerp) Omgevingswet nog steeds de gangbare manier van bestemmen toe. Wel worden gemeenten opgeroepen om de regels op het gebied van de leefomgeving te vereenvoudigen en te verminderen, zodat bewoners, bedrijven en instellingen meer mogelijkheden krijgen om de ruimte zelf vorm te geven en met initiatieven te komen.

Veranderende rol overheid- samenleving (deregulering)

De zorg voor de leefomgeving wordt steeds meer gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, inwoners, instellingen en bedrijven. De samenleving is ondernemender geworden en komt met eigen initiatieven. Met een terugtrekkende overheid wordt van de samenleving ook meer zelfredzaamheid en zelfwerkzaamheid verwacht.

Door de veranderende rolverdeling zal een nieuwe balans moeten worden gevonden tussen regelen vanuit de overheid en de eigen verantwoordelijkheid van de

⁷ Waterketenbeheer: met name gericht op rioolbeheer.

samenleving. Dit vraagt om aandacht voor de (informatie)behoefte.

Verschuiving in aansturing van beleid

De afgelopen jaren was de aansturing van beleid (c.q. watersysteem) vooral normatief, gericht op het voldoen aan wet- en regelgeving en niet zozeer op de behoefte van de samenleving. Waar de aansturing van beleid in eerste instantie was gebaseerd op modelberekeningen (theoretisch) heeft inmiddels een verschuiving plaatsgevonden richting aansturing op basis van feitelijke gegevens (metingen), omdat middelen hiermee gerichter kunnen worden ingezet. De verantwoording van beleid is tot nu toe echter nog vooral gericht op inspanning (genomen maatregelen) en minder op effect (resultaat).

Met de veranderende rol van de samenleving wordt de belevingswereld van de samenleving steeds belangrijker. Dit vraagt om meer aandacht voor de maatschappelijke effecten van waterbeheer (wat merkt de burger ervan) en de waardering van de kwaliteit van het watersysteem door de samenleving (wat vindt de burger ervan).

Ambtelijke fusie met Druten

Per 1 januari 2018 is de gemeente Wijchen ambtelijk gefuseerd met de gemeente Druten tot één werkorganisatie. Stroomlijning van de werkorganisaties is één van de uitdagingen voor de komende periode. Bestuurlijk blijven de gemeenten Wijchen en Druten autonoom bevoegd.

3 Wijchen straks

'Onderweg naar een duurzaam Wijchen'. Dit hoofdstuk beschrijft de Wijchense ambitie op de middellange termijn (2019-2028) en het wenkend perspectief op de lange termijn (2050). Met de Waternota wordt toegewerkt naar dit eindbeeld. Verder geeft dit hoofdstuk een beschrijving van de koers voor de komende 10 jaar. Iedere planperiode wordt de balans opgemaakt en de koers zo nodig aangepast.

3.1 Streefbeeld 2050⁸

Veerkrachtig, veilig, gezond en aantrekkelijk watersysteem

In 2050 heeft Wijchen een duurzaam watersysteem gerealiseerd: veerkrachtig, veilig, ecologisch gezond en aantrekkelijk watersysteem dat integraal is ingepast in de leefomgeving.

Het watersysteem is zodanig ingericht dat letsel, schade en hinder tot een minimum wordt beperkt. Het watersysteem is robuust en biedt voldoende ruimte en flexibiliteit om klimaatveranderingen op te kunnen vangen.

Het watersysteem is schoon en ecologisch gezond, met een acceptabele kwaliteit van water en waterbodems. Het vormt een natuurlijke basis voor schoon drinkwater, natuurontwikkeling, recreatie en een goede kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Het watersysteem is permanent beschermd of wordt zelfs verbeterd. Bij ingrepen in het natuurlijke systeem worden negatieve effecten niet afgewenteld in ruimte (andere gebieden) of tijd (toekomstige generaties). Beschadigingen aan het watersysteem zijn zo mogelijk hersteld.

Waterbewuste samenleving

De samenleving is waterbewust. De zorg voor het watersysteem is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en samenleving. De gemeente ondersteunt initiatieven in de samenleving die bijdragen aan een duurzaam watersysteem. In bijzonder wat betreft het bewaren van hemelwater en het besparen van drinkwater.

Gezamenlijk wordt gewerkt aan een duurzaam watersysteem en is verbetering van de belevingswaarde gerealiseerd. De gemeente inspireert en geeft handreikingen om bewustzijn te vergroten en handelsperspectief te creëren om duurzaam te wonen, leven en werken. Hierbij geeft de gemeente het goede voorbeeld.

Streefbeeld 2050

- Watersysteem dat integraal is ingepast in de leefomgeving, als natuurlijke basis voor een goede woon- en leefomgevingskwaliteit.
- Waterbeheer als gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en samenleving.

Basisdoelen waterbeheer

- Herstellen, beschermen of verbeteren (optimaliseren) van het watersysteem.
- Beperken en zo mogelijk voorkomen van nieuwe belasting van het duurzaam watersysteem.
- Geen afwenteling in ruimte en tijd.

⁸ 2050: het streefjaar sluit aan bij het gekozen tijdpad in de regionale Visie waterketen.

3.2 Ambitie 2019-2028

In 2028 is de gemeente Wijchen 'Onderweg' naar een veerkrachtig, veilig, ecologisch gezond en aantrekkelijk watersysteem dat integraal is ingepast in de leefomgeving.

Acceptabele kwaliteit

Gelet op de huidige situatie en ontwikkelingen (zie hoofdstuk 2) willen we de komende periode een acceptabel⁹ kwaliteitsniveau van het watersysteem bereiken. Hierbij hanteren we het volgende kwaliteitsbeeld:

- Beleefbaar watersysteem, door water (elementen) mooi en herkenbaar te maken.
- Schoon water en waterbodems, door beperken van emissies en bevorderen van het herstellend vermogen.
- Voldoende water, door het bewaren en hergebruik van water en het besparen van drinkwater.
- Droge voeten, door wateroverlast te beperken en handelsperspectief bij calamiteiten te vergroten.

Dit willen we realiseren via de volgende 4 pijlers:

- Goede afstemming tussen watersysteem en ruimtegebruik.
- Klimaatbestendig inrichten van de leefomgeving.
- Burgerparticipatie en bewustzijn.
- Verduurzaming van eigen (gemeentelijke) gebouwen en voorzieningen.

Uitwerken nieuwere thema's

We continueren het beleid van de voorgaande planperiode, aangevuld met ambities voor de 'nieuwe' onderwerpen. De komende periode krijgen de thema's klimaatadaptatie, omgevingswet, burgerparticipatie bijzondere aandacht en wordt wisselwerking van waterbeheer met energietransitie en circulariteit benut. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 4. In 2028 is op deze punten een stap voorwaarts gemaakt.

Verbetering watersysteem

We willen resultaten laten zien. In de planperiode 2019-2028 mag de bestaande situatie niet verslechteren, maar bij voorkeur (continu) verbeteren. Hierbij worden de 'grootste' (waterhuishoudkundige) knelpunten het eerst aangepakt. Dit zijn bijvoorbeeld knelpunten waarmee het meest kan worden bereikt of die als zodanig worden beleefd door de samenleving. Deze knelpunten moeten nader worden geïdentificeerd.

Ambitie 2019-2028

- Komen tot een acceptabele kwaliteit van het watersysteem.
- Uitwerking geven aan klimaatadaptatie, burgerparticipatie en omgevingswet.
- Tenminste handhaven van de bestaande situatie en zo mogelijk verbeteren van het watersysteem.

⁹ Acceptabel kwaliteitsniveau: hierbij is sprake van een goede balans tussen voldoen aan normen (normgericht) enerzijds en aansluiting bij de beleving en behoefte van de samenleving (belevingsgericht) anderzijds.

3.3 Koers 2019-2028

Op welke manier gaan we de ambitie realiseren? Dit hoofdstuk beschrijft hoe de gemeente Wijchen omgaat met de ontwikkelingen en kansen zoals gesignaleerd in hoofdstuk 2.3. Zo mogelijk zijn deze vertaald naar potentiële maatregelen en als zodanig opgenomen in het uitvoeringsprogramma. Een doorvertaling naar richtinggevend principes (voor ruimtelijke ontwikkeling en communicatie) is te vinden in hoofdstuk 4. De komende 10 jaar staan de volgende 5 thema's centraal.

1. Integrale benadering van watervraagstukken.
2. Invoering Omgevingswet (aansluiting bij).
3. Veranderende rol overheid-samenleving (aansluiting bij).
4. Meer effect- en belevingsgerichte aansturing van beleid.
5. Beleidsamenwerking met Druten.

1. Integrale benadering van watervraagstukken

Synergie¹⁰ benutten

Het is belangrijk om de integrale benadering van watervraagstukken de komende periode te continueren. Hiermee wordt gekomen tot samenhangende, omgevingsgerichte en toekomstbestendige oplossingen, waarmee de gewenste omgevingskwaliteit¹¹ (algemeen of voor een gebied) wordt bereikt en behouden.

In het bijzonder gaat het om het benutten van de wisselwerking (win-win) tussen waterthema's, met andere milieuthema's en met sociale en economische voordelen. Maar ook de wisselwerking met ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, beheer van gemeentelijke gebouwen en openbare ruimte, en met initiatieven in de samenleving.

Verder is het belangrijk dat de ambitie en doelstellingen in het waterbeleid consistent zijn en géén tegenstellingen bevatten met verwante deelplannen¹² op het gebied van milieukwaliteit (omgevingskwaliteit). Bij de herijking van de verschillende deelplannen gaan we hiermee rekening houden.

Zinvolle regionale samenwerking

In de regio wordt momenteel met provincie, waterschap en gemeenten samengewerkt op het gebied van klimaatadaptatie, hoogwaterveiligheid en waterketen. Deze samenwerking bij de aanpak van gezamenlijke opgaven continueren we de komende jaren.

Regionale samenwerking is voor de hand liggend wanneer een bovengemeentelijke aanpak schaalvoordeel oplevert (kennis, kwetsbaarheid, kosten) of wanneer een milieuvraagstuk om een regionale aanpak vraagt (gemeentegrens overstijgend). Maar vraagt ook om aandacht voor de Wijchense autonomie binnen regionale samenwerkingsverbanden, omdat lokale accenten en verschillen in watersysteem maatwerk behoeven.

¹⁰ Synergie: met de aanpak van één thema ook een bijdrage leveren aan een ander thema.

¹¹ Omgevingskwaliteit: in dit geval de kwaliteit van het watersysteem in relatie tot de leefomgeving.

¹² Deelplannen omgevingskwaliteit: bijvoorbeeld sectorale milieubeleidsplannen (bv bodem), rioleringsplannen, ruimtelijke plannen en onderhoudsplannen.

Verder vraagt regionale samenwerking om een tijdsinvestering. Het is niet altijd mogelijk dit binnen de reguliere formatie op te vangen, waardoor andere taken in het gedrang komen. Het is belangrijk dat deelname aan regionale samenwerkingsverbanden gericht en bewust wordt gedaan.

Gegevens optimaliseren

In een tijd waar steeds meer gegevens worden verzameld is een soepele uitwisseling van deze gegevens tussen (semi)overheden essentieel. Toereikende, actuele en betrouwbare gegevens zijn onmisbaar om de doelmatigheid en doeltreffendheid van het waterbeleid te kunnen bepalen. En beleidsdoelen te verbeteren (input voor beleid). Gegevens zijn ook belangrijk voor de communicatie over maatschappelijke effecten van het waterbeheer.

De komende tijd is extra inspanning nodig om gegevens 'up to date' te krijgen en te houden. Tussen de gemeente en andere (semi) overheden, zoals waterschap en ODRN (Omgevingsdienst regio Nijmegen), zal moeten worden gekomen tot een structurele en snelle uitwisseling van betrouwbare gegevens. Vanzelfsprekend moet ook tussen de gemeenten Wijchen en Druten worden gekomen tot een structurele gegevensuitwisseling.

In het verlengde hiervan is ook behoefte aan kennisuitwisseling met waterschap, andere overheden en marktpartners. Met name om te komen tot een goede afstemming tussen beleid en uitvoering, aansluiting bij ontwikkelingen in de regio en toepassing van innovaties.

Doorvertaling naar maatregelen 'integrale benadering van vraagstukken'

- Bij herijking van deelplannen op het gebied van omgevingskwaliteit zorgdragen voor consistentie met waterbeleid (verankering waterbelang).
- Continueren structureel overleg water met het waterschap.
- Regionale samenwerkingen naar behoefte herijken (zinnig) of verankeren in overeenkomsten met regionale partners.
- Gegevens over de kwaliteit van het watersysteem up to date krijgen en houden. Zie ook punt 4, monitoringplan.
- Stroomlijnen van een structurele en snelle uitwisseling van betrouwbare gegevens en kennis tussen (semi) overheden.
- Onderzoek om opgaven te actualiseren:
 - Onderzoek potentieel waterbergend groen (gemeente).
 - Onderzoek maaiveldanalyse wateroverlast (gemeente).
 - Onderzoek klimaatbestendigheid openbare ruimte (gemeente).
 - Verbrede normenstudie/gebiedsanalyse (waterschap-gemeente).

2. Invoering Omgevingswet

In onderliggende Waternota heeft het gedachtegoed van de Omgevingswet op onderdelen een beslag gekregen (*zie tekstkader*). De komende jaren zal dit verder worden uitgewerkt.

Opstellen gebiedsgerichte visie (gebiedsgericht maatwerk)

Een uitdaging voor de komende periode is de ontwikkeling van een gebiedsgerichte visie op de gewenste kwaliteit van het watersysteem die aansluit bij de gewenste gebiedskenmerken en –functies. Dit als leidraad voor een integrale en gebiedsgerichte benadering van duurzaam waterbeheer en als onderlegger voor een toekomstige Omgevingsvisie. De visie dient als hulpmiddel bij met name de besluitvorming over ruimtelijke ontwikkelingen en het beheer van de openbare ruimte en voorzieningen.

De visie is bedoeld om te verduidelijken in welke gebieden bepaalde waterthema's, zoals waterkwaliteit, grondwaterstanden, wateroverlast en waterbeleving, prioriteit hebben. En in hoeverre in een gebied combinaties kunnen worden gemaakt van waterbeheer met andere duurzaamheidsvraagstukken, zoals energiewinning. Overigens zou hierbij niet alleen rekening moeten worden gehouden met de wettelijke of feitelijke kwaliteit van het watersysteem, maar ook met de beleving daarvan van de samenleving.

De gebiedsgerichte watersysteem-analyse wordt opgenomen in een milieubrede analyse die alle milieuthema's¹³ omvat en zal resulteren in een integrale en gebiedsgerichte visie op de gewenste milieukwaliteit van de leefomgeving. In deze visie zijn de ambities voor de verschillende milieuthema's op elkaar afgestemd en wordt duidelijk gemaakt welke ambities (of milieuthema's) in een bepaald gebied prevaleren in aansluiting op de gewenste gebiedsfuncties of -kenmerken. De milieubrede analyse is onderdeel van het milieubeleid.

Principes van de Omgevingswet die zijn toegepast in de Waternota:

- Integraliteit; alle zaken in samenhang en zo vroeg mogelijk meewegen.
- Werken aan gebiedsgerichte opgaven.
- Samenhang met gezondheid, ruimtelijke ordening, milieu, natuur en infrastructuur.
- Omgevingsbeleid afstemmen op eigen behoeften van overheden (vormvrij).
- Transparantie en voorspelbaarheid van de overheid vergroten.
- Burgerparticipatie en vroegtijdige samenwerking met de omgeving.
- Meer overlaten aan de expert.
- Consistentie met deelplannen van het milieubeleid (cq. omgevingsbeleid).

Verankeren waterbelang (ruimtelijke initiatieven en overeenkomsten)

De Omgevingswet heeft gevolgen voor de ruimtelijke procedures en plantoetsing, waardoor de beoogde omgevingskwaliteit (wat betreft water) in het gedrang kan komen. De invoering van de nieuwe Omgevingswet vraagt om een herijking van het watertoetsproces om het waterbelang te blijven waarborgen binnen de kaders van de nieuwe wet.

Anticiperen en heldere beleidskaders aan de voorkant en stroomlijning van processen zijn noodzakelijk om het duurzaam watersysteem op een goede manier te (blijven) verankeren in ruimtelijke plannen. Als gevolg van de Omgevingswet komt het bestemmingsplan als toetsingskader voor ruimtelijke initiatieven en

¹³ Milieuthema's: zoals water, energie, bodem, geluid, externe veiligheid, lucht, afval, biodiversiteit.

omgevingsvergunningen te vervallen. De beslistermijn van omgevingsvergunningen is 8 weken, waarin zowel interne advisering als afstemming met het waterschap moet plaatsvinden. Dit moet leiden tot één integraal besluit (omgevingsvergunning). Waar bij de huidige watertoets¹⁴ en bestemmingsplannen de mogelijkheid bestaat tot 'toetsing en kaderstelling aan de voorkant' en 'fijnslijpen achteraf' in de vergunningsfase, is dat met de Omgevingswet minder mogelijk. Ook verschuiving in principe van 'nee tenzij' (bestemmingsplannen) naar 'ja mits' (omgevingsvisie) vraagt om een andere vorm van kaderstelling.

Gezocht moet worden naar nieuwe manieren om het waterbelang te verankeren, bijvoorbeeld via Omgevingsplan of afspraken, en zo geformuleerd dat de initiatiefnemer (expert) ruimte wordt geboden om tot oplossingen te komen. Initiatiefnemers moeten zich ook bewust zijn van hun verantwoordelijkheid om een kwalitatief goede aanvraag in te dienen. Tot slot vraagt de vergunningsprocedure om een goede afstemming van werkprocessen tussen waterschap en gemeente.

Wat betreft de borging van het waterbelang worden ook kansen gezien in de verankering in exploitatieovereenkomsten, dienstverleningsovereenkomsten en prestatieafspraken. Dit gebeurt nu slechts op beperkte schaal. Bij het opstellen van toekomstige overeenkomsten moeten nadrukkelijker afspraken worden gemaakt met betrekking tot water en klimaat.

Accentueren relatie met gezondheid en groen

Door de Omgevingswet wordt de relatie met gezondheid méér geaccentueerd. Milieukwaliteit heeft immers een effect op de gezondheid. Zo kan een slechte waterkwaliteit of water in kruipruimte gevolgen hebben voor de volksgezondheid. Door deze relatie in de besluitvorming en communicatie te bedrukken wordt de noodzaak van een goed beheer van de leefomgeving (waterbeheer) verduidelijkt.

Actueel in het kader van klimaatadaptatie is hittestress bij kwetsbare groepen. Deze hittestress ontstaat als gevolg van klimaatverandering. Hierdoor krijgen we vaker te maken met hittegolven. In combinatie met de toenemende en hitte-absorberende verharding kunnen in stedelijk gebied zogenaamde 'hitte-eilanden' ontstaan. Andere onderdelen van klimaatadaptatie zijn wateroverlast en verdroging als gevolg van klimaatverandering.

Wijchen is een groene gemeente. In Wijchen wordt veel waarde gehecht aan groen als onderdeel van de leefbaarheid. De combinatie van groen en hemelwaterberging biedt kansen bij het verminderen van wateroverlast. Primair is van belang dat de combinatie waterberging-groen als richtinggevend principe wordt meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen en het beheer van de openbare ruimte.

Daarnaast is inzicht nodig in groenstructuren die de potentie hebben om water te bergen en ontwikkellocaties voor waterbergend groen. Groen kan overigens ook bijdragen aan beperking van hittestress¹⁵, bijvoorbeeld door aanleg van schaduw gevende bomen of plaatsing van hemelwaterafvoer-vertragende sedumdaken. Ook

¹⁴ Watertoets: verplichte toetsing van ruimtelijke initiatieven of ontwikkelingen, vooraan in het planproces, om na te gaan wat de gevolgen voor de waterhuishouding zijn en voldoende rekening te houden met water en watervoorzieningen. Het resultaat is een waterbestendig ruimtelijk plan. Het Besluit ruimtelijke ordening regelt het vooroverleg met de waterbeheerder en de verplichte waterparagraaf in bestemmingsplannen.

¹⁵ Verdamping vanuit groen zorgt voor extra ver verkoeling.

deze combinatie heeft aandacht bij ruimtelijke ontwikkeling en beheer van de openbare ruimte.

Wat betreft het gemeentelijk groen- en natuurbeheer in brede zin, is het belangrijk om bij de aanleg van groen en natuur rekening te houden met de (veranderende) grondwaterstanden en verdroging. Tot slot kan de aanleg van groenstructuren, zoals natuurvriendelijke oevers, bijdragen aan de waterkwaliteit.

Updaten en toepassen DSO

Het DSO (digitaal stelsel omgevingswet) is een uitvloeisel van de Omgevingswet. Doel van het DSO is om een digitaal loket te bieden waar initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden snel kunnen inzien welke activiteiten zijn toegestaan in de fysieke leefomgeving. Om de samenleving van de juiste informatie te voorzien moet het DSO up to date worden gehouden.

De ontwikkeling van dit systeem staan echter nog 'in de kinderschoenen' en is primair een verantwoordelijkheid van de wetgever. Het vullen en bijhouden van het systeem zal binnen de gemeente Wijchen te zijner tijd worden opgepakt in combinatie met de organisatiebrede implementatie van de Omgevingswet.

Doorvertaling naar maatregelen 'invoering Omgevingswet'

- Ontwikkeling van een gebiedsgerichte visie op de gewenste kwaliteit van het watersysteem die aansluit bij de gewenste gebiedskenmerken en -functies.
- Herijking van het watertoetsproces om het waterbelang te waarborgen binnen de kaders van de nieuwe wet.
- Stroomlijnen vergunningenprocedure tussen waterschap en gemeente.
- Ontwikkeling van handreikingen om het waterbelang te verankeren via bijvoorbeeld exploitatieovereenkomsten, dienstverleningsovereenkomsten en prestatieafspraken.
- In beeld brengen van win-win situaties waar groen, als onderdeel van de leefbaarheid, bij kan dragen aan de beleidsrealisatie voor duurzaam waterbeheer. In bijzonder groenstructuren die de potentie hebben om water te bergen en ontwikkellocaties voor waterbergend groen.

3. Veranderende rol overheid- samenleving (deregulering)

Stimuleren initiatieven in de samenleving (burgerparticipatie)

De komende tijd kan winst worden geboekt in samenwerking met de samenleving. De samenleving ontwikkelt steeds vaker zelf initiatieven. De gemeente kan deze benutten om tot beleidsrealisatie te komen. De zorg voor een duurzaam Wijchen is immers een gezamenlijke verantwoordelijkheid: van de gemeente, inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen. Met name in het private domein, ofwel percelen in eigendom van particulieren, kan op deze manier een stap voorwaarts worden gemaakt.

Dit vraagt om een gerichte inzet van gemeentelijke invloed en middelen, waarbij goede initiatieven in de samenleving die bijdragen aan een duurzaam watersysteem worden benut en ondersteund. Maar vraagt ook om aandacht voor het actief informeren en inspireren van de samenleving. Het gaat erom als gemeente transparant te zijn over beleid, beoogde effecten en de verwachte rolverdeling. En de samenleving praktische handreikingen te bieden en het goede voorbeeld te geven.

Herijken balans tussen overheid en samenleving

De gemeente zal meer moeten gaan sturen op hoofdlijnen (kaderstelling) en de verdere invulling aan de samenleving (experts, initiatiefnemer) overlaten. Bijvoorbeeld bij bouwprojecten en in de samenwerking met woningbouwcorporaties. In de communicatie met de samenleving (burgers, bedrijven en instellingen) moet duidelijk zijn waar de verantwoordelijkheid van de gemeente ophoudt en die van de samenleving begint. Uitgangspunt van de gemeente is 'aan de samenleving overlaten waar het kan en reguleren waar het moet'.

De balans wordt deels ingekaderd door wetgeving. Zo zijn burgers en bedrijven wettelijk gezien (Waterwet) in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de verwerking van hemelwater dat op hun eigen terrein valt en voor de gevolgen van overtollig grondwater of lage grondwaterstanden op hun perceel. Waar dit redelijkerwijs niet kan worden gevraagd treedt de gemeentelijke hemel- en grondwaterzorgplicht in werking en zal de gemeente -voor zover doelmatig- maatregelen moeten treffen in openbaar gebied.

Voorbeeldfunctie gemeente op orde brengen

Samenwerken met de samenleving vraagt ook om een voorbeeldfunctie van de gemeentelijke organisatie. De gemeentelijke organisatie moet '*toonbeeld van duurzaam handelen*' zijn. Dit geldt voor de gemeente als gebruiker van de leefomgeving én als eigenaar/beheerder van de openbare ruimte en openbare gebouwen.

Onderdeel hiervan is de bedrijfsinterne milieuzorg van de gemeentelijke organisatie. Deze zal dan ook op orde moeten zijn en de komende jaren meer aandacht moeten krijgen. In bijzonder gaat het om de gemeente als watergebruiker en als gebruiker van stoffen die direct of indirect in het grond- of oppervlaktewater kunnen terechtkomen.

Belangrijk hierbij is dat de gemeente richting de samenleving blijft communiceren over de vorderingen en successen van de gemeentelijke organisatie. Op deze manier bevestigt de gemeente dat de zorg voor de leefomgeving een gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

Doorvertaling naar maatregelen 'veranderende rol overheid en samenleving'

- Overzicht maken (en zo nodig plan van aanpak) van initiatieven die door de gemeente worden gefaciliteerd en/of ondersteund.
- Handreiking opstellen waarmee duidelijkheid wordt gecreëerd waarin helder wordt waar de verantwoordelijkheid van de gemeente ophoudt en die van de samenleving begint.
- Op orde brengen van de bedrijfsinterne milieuzorg en bewuster watergebruik binnen de gemeentelijke organisatie.
- Communiceren richting de samenleving over de vorderingen en successen van de gemeente als 'toonbeeld van duurzaam handelen'.

4. Een meer effect- en belevingsgerichte aansturing van beleid

Beter aansluiten op de beleving en behoefte van de samenleving

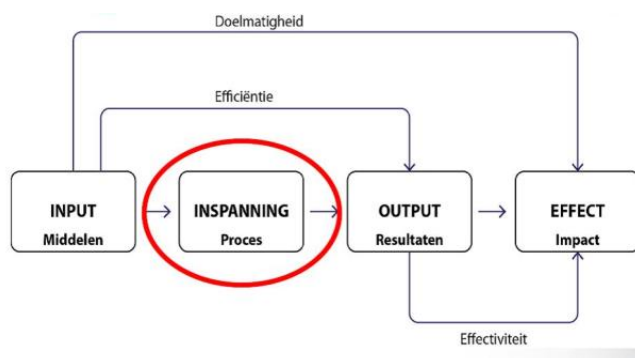
Maatwerk in beleid betekent dat niet alleen wordt gestuurd en gerapporteerd op inspanning, maar ook op maatschappelijke effecten van waterbeheer (resultaat) (zie figuur 2). Ofwel, wat merken de inwoners ervan? Het is belangrijk om beleid meer te vertalen naar effecten op leefomgeving en gezondheid. Tot nu toe wordt vooral gerapporteerd op het niveau van genomen maatregelen (inspanning).

Bij het bepalen van de gewenste gebiedskwaliteit zal niet alleen de normatieve ambitie (te bereiken norm, op basis van beleid of wet- en regelgeving), maar ook de beleving van de omgevingskwaliteit door de samenleving bepalend moeten zijn. Zo wordt water op straat door bewoners niet per definitie als overlast of hinderlijk ervaren, maar veelal geaccepteerd. Maar wat is acceptabel? Voor de verschillende waterthema's zal het gewenste (acceptabele) kwaliteitsniveau nader moeten worden gedefinieerd.

Inzicht in en kennis van de lokale situatie

Een belevings- en effect gestuurde aanpak vraagt om inzicht in en kennis van de lokale situatie. De beleving van omgevingskwaliteit kan immers per wijk, gebied of situatie verschillen. Hetzelfde geldt overigens voor de handelingsperspectieven (zelfwerkzaamheid, zelfredzaamheid) van inwoners. Door in de aansturing van beleid, alsook de communicatie richting de samenleving, rekening te houden met de belevingswereld en behoefte van de samenleving kan meer maatwerk worden geleverd.

Figuur 2: rol van inspanning in het waterbeheer

Doorvertaling naar maatregelen 'meer effect- en belevingsgerichte aansturing van beleid'

- Definiëren gewenste gebiedskwaliteit per gebied (zie ook maatregel onder de invoering omgevingswet)
- Opstellen van een passend monitoringsplan om inzicht en kennis te hebben van de lokale situatie voor een effect- en belevingsgerichte aanpak

5. Beleidssamenwerking met Druten

Bestuurlijk wordt de komende jaren onder andere ingezet op harmonisatie van beleid. Dit zou de regionale slagkracht en effectiviteit kunnen verbeteren. Daarnaast hechten de gemeenten waarde aan behoud van eigen identiteit. In aansluiting hierop zal moeten worden verkend in hoeverre (gedeeltelijke) harmonisatie van het waterbeleid (Waternota) wenselijk is.

Doorvertaling naar maatregelen 'beleidssamenwerking met Druten'

- Verkenning van de mogelijkheden voor een (gedeeltelijke) beleidsharmonisatie met de gemeente Druten.

4 Speerpunten, doelen en strategie 2019-2028

Hoe gaan we een 'veerkrachtig, veilig, ecologisch gezond en aantrekkelijk watersysteem' realiseren en inpassen in de leefomgeving? In dit hoofdstuk zijn de gemeentelijke ambities uit hoofdstuk 3.2 nader uitgewerkt aan de hand van vier integrale hoofdthema's. Deze hoofdthema's sluiten aan bij de Omgevingswet en actuele landelijke thema's.

Per hoofdthema is een beschrijving gegeven van specifieke doelen en leidende principes. Dit is de komende periode '*leidraad voor beleid & handelen*' bij ruimtelijke ontwikkelingen, het beheer van openbare ruimte en openbare gebouwen en de samenwerking met de samenleving. De integrale hoofdthema's zijn:

1. Leefomgeving en kwaliteit
2. Klimaatverandering
3. Veiligheid en gezondheid
4. Communicatie en participatie

4.1 Thema Leefomgeving en kwaliteit

De gemeente streeft naar schoon water en waterbodems als basis voor drinkwater, natuur, recreatie en woonkwaliteit.

Doelen leefomgeving en kwaliteit

- Het watersysteem integraal inpassen in de leefomgeving, waarbij het watersysteem wordt afgestemd op de gebruiksfunctie van het gebied.
- De belevingswaarde van water versterken. Hierbij worden water, waterhuishoudkundige elementen en cultuurhistorische structuren en landschapselementen herkenbaar verweven in de ruimtelijke inrichting en beleefbaar gemaakt.
- Ecologische (natte) zones en natte natuurwaarden behouden of verder ontwikkelen. Dit wordt gerealiseerd door de bijbehorende waterhuishoudkundige omstandigheden te beschermen of herstellen.
- Emissie van verontreinigingen naar grond- en oppervlaktewater reduceren door alleen schoon (hemel)water rechtstreeks in bodem of oppervlaktewater te lozen.
- Kwaliteit van het oppervlaktewater zo mogelijk verbeteren door het aanleggen van natuurvriendelijke (zuiverende) oevers en verbetering van doorstroming.

Leidende principes leefomgeving en kwaliteit

- Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt het watersysteem vanaf het begin integraal meegenomen in het planproces. Water wordt bij ruimtelijke ingrepen als mede-orderend principe gehanteerd en het waterbelang wordt bij aanvang van het planproces (planfase) in het ontwerp meegenomen.
- Hanteren van een integrale gebiedsgerichte benadering, waarbij wateropgaven worden gekoppeld aan aanverwante opgaven in het gebied zoals stedelijk groen, verkeer, rioolbeheer, welzijn (bv hittestress), energiewinning en blusvoorzieningen.
- Waterstromen zichtbaar maken, bovengronds afvoeren en vanaf maaiveld verwerken.

- Een ruimtelijke ontwikkeling of ingreep mag geen groter risico opleveren voor de waterkwaliteit én waterkwantiteit (grondwater, oppervlaktewater, hemelwater) dan de bestaande situatie.
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen en de inrichting van de leefomgeving anticiperen op klimaatverandering. *Zie 4.2: Klimaatverandering.*
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen zoeken naar win-win situaties, waarbij groen kan bijdragen aan de verbetering van de waterkwaliteit en waterberging.
- Watergebonden recreatie richten op extensief recreatief gebruik, met uitzondering van de daartoe ingerichte locaties of gebieden.
- Waarborgen van voldoende waterdiepte ten behoeve van bevaarbaarheid voor watergebonden recreatieve en economische en activiteiten, voor zover dit een onderhoudstaak van de gemeente is.
- Inrichting en beheer van het watersysteem afstemmen op een grote variatie (flora en fauna) en natuurlijk ingerichte watergangen.
- Waterkwaliteit beoordelen op beleving: geen overlast, geen stank, visueel schoon en zichtbaarheid van 'leven'.

4.2 Klimaatverandering

De gemeente anticipeert op de gevolgen van klimaatverandering door de leefomgeving klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. In bijzonder waar het gaat om wateroverlast, verdroging en stijgende temperaturen (hittestress).

Op grond van het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie wordt van gemeenten verwacht dat zij in 2050 klimaatbestendig zijn en klimaatadaptatie¹⁶ in 2020 onderdeel is van beleid en handelen. Door klimaatverandering komen extreme weersomstandigheden vaker voor. Klimaatverandering wordt mede veroorzaakt door het gebruik van fossiele brandstoffen.

Doelen klimaatverandering

- Schadelijke effecten door verdroging, hitte of wateroverlast beperken of terugbrengen tot een acceptabel niveau.

In de omgang met klimaatverandering worden hieronder de volgende handelwijzen belicht:

- A. Mitigatie-acceptatie-adaptatie
- B. Klimaatbestendig inrichten van de leefomgeving.

¹⁶ Klimaatadaptatie betreft de thema's wateroverlast, verdroging en hittestress.

A. Mitigatie-acceptatie-adaptatie²⁰

In de omgang met klimaatverandering (verdroging en wateroverlast) hanteert de gemeente het principe van 'mitigeren-accepteren-adapteren'. Uitgangspunt is dat een zekere hinder of overlast wordt geaccepteerd (of moet worden geaccepteerd) voordat adaptieve maatregelen in de openbare ruimte worden getroffen. Om wateroverlast (en daarmee adaptieve maatregelen) in de openbare ruimte te beperken, wordt ook een beroep gedaan op de zelfwerkzaamheid van particulieren.

Bovenal wordt bij het duurzaam waterbeheer getracht om verdere klimaatverandering te 'af te remmen', door een transitie in energiegebruik (mitigatie). In bijzonder gaat het om energiebesparing en toepassing van duurzame energie. Dit in aansluiting op het gemeentelijk klimaatbeleid (energietransitiebeleid) en de regionale energiestrategie (RES) Arnhem-Nijmegen.

Leidende principes voor Mitigatie-acceptatie-adaptatie

Ten aanzien van de omgang met klimaatverandering is de inzet als volgt:

- Energiebesparing en toepassing van duurzame energie bij de inrichting en het beheer van het watersysteem (incl. waterhuishoudkundige voorzieningen).
- Zo mogelijk invullen van het principe van circulariteit bij het duurzaam waterbeheer, door mogelijkheden voor recycling en energiewinning te benutten.
- Accepteren van hinder, beperken van overlast en proberen om schade en letsel te voorkomen.
 - Bij hinder (bijvoorbeeld kortdurend water op straat) wordt een beroep gedaan op het acceptatievermogen van inwoners en aanpassing van hun gedrag. Maatregelen worden niet direct genomen.
 - Bij overlast treft de gemeente maatregelen bij voorkeur in combinatie met reconstructiewerken (werk met werk maken).
 - Bij schade treft de gemeente maatregelen wanneer doelmatige maatregelen voorhanden zijn en voldoende effectief in verhouding tot de maatschappelijke kosten.
- Inwoners bewust maken van de principes van hinder-overlast-schade. Daarbij ontvangen ze suggesties voor handelen (handelingsperspectieven) om met een goede inrichting van hun eigen perceel wateroverlast en verdroging te beperken en daarmee een bijdrage te leveren aan klimaatadaptatie.
- Inwoners (of perceeleigenaren) bewust maken van hun wettelijke zorgplicht. Particuliere grondbezitters hebben op grond van de Waterwet een eigen verantwoordelijkheid bij het voorkomen van wateroverlast op eigen terrein.

B. Klimaatbestendige leefomgeving

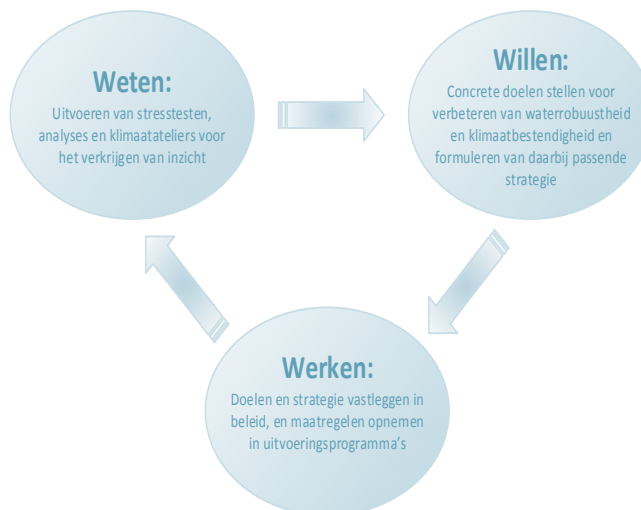
Anticiperend op de gevolgen klimaatverandering is het belangrijk om nu al rekening te houden met de toekomstige extremere wateroverlast, droogte en hittestress. Dit vraagt om een proactieve inpassing bij de ontwikkeling en het beheer van de

²⁰ Mitigeren: het voorkomen van klimaatverandering bijvoorbeeld door toepassing van duurzame energie en energiebesparing. Accepteren: accepteren van een bepaalde hinder. Zo wordt water op straat niet altijd als hinderlijk ervaren. Adapteren: verminderen van de kwetsbaarheid voor klimaatverandering, bijvoorbeeld door de ruimtelijke inrichting klimaatbestendig te maken.

leefomgeving. En inzicht in kwetsbaarheden, opgaven en oplossingen om te komen tot een gerichte aanpak.

Met de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie heeft het Rijk de methode 'weten, willen, werken' geïntroduceerd om te komen tot een gestructureerde aanpak van klimaatadaptatie (zie figuur 3). De komende jaren wordt van gemeenten verwacht dat zij:

- 1) Inzicht in klimaatopgaven en te treffen maatregelen vergroten (weten).
- 2) Concrete doelen en een strategie formuleren (willen).
- 3) Doelen, strategie en maatregelen verwerken in beleid en uitvoeringsprogramma's (werken).

Figuur 3: samenhang willen-weten-werken

Leidende principes klimaatbestendige leefomgeving

Ten aanzien van klimaatbestendigheid is de inzet als volgt:

- De gemeente participeert in het regioproces²¹ Klimaatadaptatie Rijk van Maas en Waal. Hierbij worden kwetsbaarheden en oplossingen in kaart gebracht die om een regionale of lokale aanpak vragen. Dit proces zal resulteren in een regionale adaptatiestrategie (RAS).
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening houden met de gevolgen van klimaatverandering (toenemende wateroverlast, verdroging, hitte) voor grondgebruik en -functies, door klimaatadaptief te ontwerpen.
- Inzet is om niet meer primair af te koppelen ten behoeve van de basisinspanning (waterkwaliteit), maar anticiperend op klimaatverandering en ten behoeve van bewustwording en energiebesparing.
- Continueren van het afkoppelen en het niet-aankoppelen van hemelwater op de riolering, waardoor minder hemelwater via de riolering wordt afgevoerd. Dit voorkomt onnodig transport en zuivering van schoon hemelwater, waardoor energie wordt bespaard.
- Ruimtelijke inrichting en het beheer van een gebied richten op het vasthouden van gebiedseigen water en het handhaven van de natuurlijke water- en grondwaterstanden. Dit om verdroging in het gebied of wateroverlast in andere gebieden te voorkomen.
- Ontwikkeling en het beheer van groenstructuren (kwalitatief, kwantitatief) in de openbare ruimte afstemmen op de gevolgen van klimaatverandering, door aanpassing van planttypen of vergroting van het areaal.
- Indien mogelijk groenstructuren inzetten om de gevolgen van

²¹ Regioproces in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie.

klimaatverandering te ondervangen, bijvoorbeeld door het combineren van groen en waterberging. Dit is in het bijzonder in stedelijke gebieden gewenst omdat het naast waterberging ook een positief effect heeft op hittestress.

- Reduceren van drinkwatergebruik voor laagwaardige toepassingen, zoals beregening, door toepassing van waterbesparende voorzieningen en hemelwater. Bij ruimtelijke ontwikkelingen en binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering. Hierdoor wordt onnodige grondwateronttrekking voor drinkwaterwinning voorkomen en daarmee de verdere verdroging beperkt.
- De verwachte toename van het aantal bodemenergiesystemen (als alternatief voor fossiele brandstoffen)

4.3 Veiligheid en gezondheid

De gemeente streeft naar beperking van risico's op het gebied van waterveiligheid en gezondheid. In bijzonder gaat het om gezondheidsrisico's van grondwater, afvalwater, oppervlaktewater en hoogwater.

Doelen veiligheid en gezondheid

- Gezondheidsrisico's in relatie tot het watersysteem beperken tot een acceptabel niveau, zodat inwoners veilig kunnen wonen, werken en recreëren.

Leidende principes veiligheid en gezondheid

- De openbare ruimte zodanig inrichten dat piekafvoeren van (riool)water in de openbare ruimte worden geborgd zonder teveel hinder te veroorzaken.
- Inwoners informeren over de potentiële gezondheidsgevolgen van water op straat na extreme neerslag.
- Inwoners informeren over handelingsmogelijkheden in geval van calamiteiten en extreme weersomstandigheden (hitte, droogte, neerslag of hoogwater). Dit is onderdeel van het veiligheidsbeleid (calamiteiten).
- Met name op locaties waar waterkwaliteit een risico kan vormen voor de gezondheid, streven naar een zo goed mogelijke waterkwaliteit. Indien nodig, bijvoorbeeld in het geval van blauwalg of overstorten, worden communicatiemiddelen ingezet om inwoners en bezoekers hierover te informeren.
- Met name in bebouwd gebied de inrichting en het beheer van oevers en oppervlaktewater afstemmen op potentieel verdrinkingsgevaar. Wateren in beheer van de gemeente worden, indien mogelijk, ingericht met een duidelijke en natuurlijke vegetatiescheiding tussen water en oevers.
- Risico's door optrekkend vocht en natte kruipruimten beperken door bij ruimtelijke ontwikkelingen ter plaatse van bebouwing te voorzien in voldoende ontwateringsdiepte (hoogte vloerpeil ten opzichte van grondwater). Indien voldoende ontwateringsdiepte aanwezig is en desondanks vochtproblemen optreden dan is dit een particuliere verantwoordelijkheid.

4.4 Communicatie en participatie

De gemeente wil een samenhangende en op de doelgroep afgestemde communicatie inzetten om waterbewustzijn en betrokkenheid te vergroten.

Doelen communicatie en participatie

- Creëren van waterbewustzijn (houding, gedrag) en verstrekken van informatie.
- Creëren van draagvlak voor een gezamenlijke aanpak van waterbeheer en delen van verantwoordelijkheden.

Leidende principes Inspireren en faciliteren

- Aansluiten bij de communicatiestrategie zoals opgenomen in het Strategisch Milieucommunicatieplan 2017-2027. Deze is gericht op een actieve, gestructureerde en doelgroepgerichte milieucommunicatie.
- Inwoners, (maatschappelijke) organisaties en ondernemers actief betrekken bij de verduurzaming van het watersysteem en aanmoedigen om een bijdrage te leveren.
- Communicatie richten op partnerschap met inwoners, (maatschappelijke) organisaties en ondernemers en bevorderen van de zelfwerkzaamheid.
- Integraal (inhoudelijk) communiceren over waterbeheer, waarbij dwarsverbanden met andere maatschappelijke thema's worden belicht en aansluiting wordt gezocht bij de belevingswereld van de samenleving
- Inzetten nieuwe (online) communicatiemiddelen om de samenleving te informeren, motiveren en verbinden.
- Positieve bijdragen en successen van inwoners, (maatschappelijke) organisaties en ondernemers delen om anderen te inspireren.
- De gemeente deelt vorderingen en successen van de gemeentelijke organisatie. Op deze manier bevestigt de gemeente dat de zorg voor de leefomgeving een gezamenlijke verantwoordelijkheid is en geeft uiting aan de voorbeeldfunctie op het gebied van duurzaam handelen.

Leidende principes Particuliere initiatieven en betrokkenheid

- Voeren van een open dialoog met stakeholders en experts over samenwerking bij de implementatie van het waterbeleid. Onderdeel hiervan is het vastleggen van afspraken in onder andere exploitatieovereenkomsten, dienstverleningsovereenkomsten en prestatieafspraken.
- De gemeente faciliteert zinvolle initiatieven (nader te bepalen). Eén van de middelen is de campagne 'Ons groene gezicht' die zich op vele milieu-gerelateerde onderwerpen richt. Water wordt onderdeel van deze campagne.
- Gebiedsgericht maatwerk (bv wijkgericht) in voorlichting om de betrokkenheid van inwoners en ondernemers te verhogen. Ook kan gedacht worden aan de toepassing van gebiedspaspoorten²² of andere instrumenten (nader te onderzoeken).

²² Is een variant op een kavelpaspoort, waarin een beschrijving is opgenomen van de waterhuishoudkundige kenmerken en voorwaarden van kavel, woonwijk of gebied. Op deze manier blijven bewoners zich bewust van de rol van het watersysteem in hun leefomgeving.

5 Uitvoeringsstrategie, monitoring en financiën

5.1 Implementatie strategie

De volgende leidraad wordt gehanteerd bij de afweging van maatregelen. Doel is te komen tot doelmatige, haalbare en gedragen maatregelen:

- Urgentie en maatschappelijke meerwaarde: de volgende zaken worden met voorrang opgepakt.
 - Maatregelen die nodig zijn om te voldoen aan wet- en regelgeving.
 - Oplossing van knelpunten waarbij schaderisico en kostenrisico hoog is.
 - Oplossing van knelpunten die de samenleving als hinderlijk beleeft.
 - Oplossing van knelpunten waarmee het meeste effect kan worden bereikt.
 - Laaghangend fruit, waarbij met weinig inspanning resultaat te halen is.
- Denkstappenmodel: dit is een handreiking voor gemeenten en waterschappen bij de aanpak van stedelijk water. Het model stelt doelen en effecten (en niet inspanning) centraal bij het nemen van maatregelen voor de optimalisatie van stedelijk waterbeheer. Via een stappenplan worden knelpunten geanalyseerd en bekeken welke maatregelen daartoe doelmatig zijn.
- Integraal en realiseerbaar: de keuze van maatregelen is het resultaat van een integrale afweging, waarbij alle relevante beleids- en taakvelden langs elkaar zijn gelegd. Randvoorwaarden uit andere taak- en beleidsvelden (zoals beheer, energie en ruimtelijke ordening) worden meegewogen om te komen tot consistente en realiseerbare maatregelen.
- Nut en effect: maatregelen worden getoetst op nut en effect. Van te voren wordt onderzocht of het resultaat tot het beoogde effect (een significante verbetering van de leefomgeving) leidt. Dit wordt zo mogelijk op kwantitatieve en kwalitatieve wijze onderzocht, waarbij de maatschappelijke meerwaarde van een maatregel expliciet wordt afgewogen.
- Robuustheid: bij de keuze van maatregelen wordt zo mogelijk geanticipeerd op de toekomst, door te kiezen voor oplossingen die (o.a. qua dimensionering) niet alleen de huidige knelpunten ondervangen maar ook toekomstige veranderingen van het watersysteem.
- Werk met werk maken: zoeken naar maatregelen die zoveel mogelijk kunnen leiden tot combinaties bij de uitvoering, waarbij de programmering binnen de gemeente en de (investerings)programmering van andere overheden en corporaties goed op elkaar aansluiten,
- Koppeling met andere gebiedsopgaven: zoeken naar 'meekoppelmogelijkheden' met gebiedsontwikkeling en de oplossing van andere opgaven in het gebied, zodat met de maatregel een meerwaarde in gebiedskwaliteit wordt bereikt.
- Draagvlak: bij voorkeur worden maatregelen gekozen waarvoor draagvlak is of die draagvlak generen.
- Kostenoptimaliteit: maatschappelijke kosten en opbrengsten van maatregelen worden afgewogen, zodat in de keuze van maatregelen een optimale balans wordt gevonden in de doeltreffendheid en doelmatigheid²³ van deze maatregelen.

²³ Doeltreffend (effectief) is de mate waarin het doel wordt gerealiseerd. Doelmatig (efficiënt) is de mate van gebruik van middelen om een bepaald doel te bereiken.

5.2 Monitoren en evalueren

Om uitvoering en effect van het waterbeleid te kunnen volgen is monitoring van de effecten op de kwaliteit van het watersysteem essentieel. Hiertoe wordt een monitoringsplan opgesteld, waarin de parameters zijn opgenomen om de effecten van het beleid te monitoren (zie pag. 22). De parameters richten zich met name op de maatschappelijke effecten en de beleving van het watersysteem, zoals waterkwaliteit, overlastsituaties en klachten.

Het uitvoeringsprogramma van de Waternota (zie hierna) geeft een overzicht van concrete voorgenomen maatregelen om de ambitie te realiseren. Het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geëvalueerd (op maatregeleniveau) en zo nodig tussentijds geactualiseerd. De jaarrapportage is toegespitst op de speerpunten met een integrale evaluatie na 4 jaar. Rapportage vindt plaats middels een beknopt jaarverslag danwel als onderdeel van de Jaarrekening en MARAP.

5.3 Uitvoeringsprogramma

De koers zoals omschreven in hoofdstuk 3 en 4 is uitgewerkt in een (dynamisch) uitvoeringsprogramma. Hierbij is vooral ingezoomd op de periode 2019-2022 (4 jaar) omdat we voor deze termijn een betrouwbare inschatting kunnen maken van benodigde maatregelen. Met de jaarevaluatie van de Waternota worden zo nodig maatregelen toegevoegd.

Een overzicht van maatregelen is opgenomen in tabel 1. De prioritering van maatregelen is als volgt: rood (hoog), geel (midden), groen (laag). Paarsgemarkeerde maatregelen zijn nieuw of extra ten opzichte van de voorgaande periode. De kostenindicatie betreft enkel de budgetten. Voor de interne urenraming (-) wordt verwezen naar paragraaf 5.4.

Tabel 1: voorgenomen maatregelen in vogelvlucht

Voorgenomen maatregelen 2019-2022		Planning	Kosten indicatie (incidenteel)	Dekking
Beleid				
1.	Definiëren gewenste kwaliteit (watersysteem) per gebied. Opstellen van een integrale gebiedsgerichte visie op de kwaliteit van het watersysteem	2019/2020	€15.000 -	Waternota
2.	Verkennen beleidsharmonisatie Wijchen-Druten (waternota)	2020	€10.000 -	Waternota
3.	Herijken waternota	2027!	€25.000 -	Waternota
Doorwerking waternota in andere beleidsplannen				
4.	Verankeren waterbelang bij de herijking van niet-ruimtelijke plannen	Continu	-	Diverse plannen
5.	Formuleren beleid voor duurzame instandhouding van waterkwaliteit oppervlaktewater (oever en waterbodem) <i>[nb: dit beleid zal vervolgens verder worden uitgewerkt in het IBOR.]</i>	2020	-	Waternota
6.	Formuleren beleid t.a.v. waterdiepte met het oog op recreatieve en economische watergebonden activiteiten. <i>[nb: dit beleid zal vervolgens verder worden uitgewerkt in het IBOR.]</i>	n.t.b.	-	Waternota
7.	Historische betekenis van cultuurhistorische en watergebonden elementen meenemen bij ruimtelijke ontwikkelingen	Zo nodig	-	Projecten

Voorgenomen maatregelen 2019-2022		Planning	Kosten indicatie (incidenteel)	Dekking
Monitoring, controle en evaluatie				
8.	Opstellen monitoringplan waterbeheer (zowel meetdata als beleving). Incl. data-assessment (vaststellen beschikbare meetdata).	2019/2020	-	Waternota
9.	Stroomlijnen uitwisseling meetdata tussen gemeente en waterschap en eventueel andere regionale partners	2019/2020	-	GRP
10.	Jaarevaluatie waternota	Jaarlijks	-	Waternota
Procesbeheersing				
11.	Herijken watertoets incl. stroomlijnen vergunnings-procedurewaterschap en gemeente	2019/2020	€10.000 -	Waternota
12.	Ontwikkelen leidraad voor verankering waterbelang in overeenkomsten met derden	2020	-	Waternota
13.	Opstellen leidraad voor verantwoordelijkheidsverdeling waterbeheer tussen samenleving-gemeente	2020	-	Waternota
14.	Op orde brengen van de bedrijfsinterne milieuzorg (gemeentekantoor en gemeentewerf) wat betreft waterbesparing, -verontreiniging en hemelwaterberging	Continu	-	Gebouwbeheer, IBOR
Samenwerking				
15.	Structureel overleg gemeente-waterschap (ambtelijk en bestuurlijk)	Continu	-	Waternota
16.	Deelname aan regioproces Klimaatadaptatie Rijk van Maas en Waal en uitvoering geven aan de regionale adaptatiestrategie	Continu	-	Waternota
17.	Deelname aan het regioproces ten aanzien van hoogwaterveiligheid & gebiedsontwikkeling. In concreto de regioproces Bedijkte Maas, Meanderende Maas en Waterfront Ravenstein	Continu	-	Waternota
18.	Deelname aan processen van het waterschap wat betreft waterkwaliteit (bv. beleidsontwikkeling nieuwe stoffen, nanoplastics en medicijnresten)	Zo nodig	-	Waternota
19.	Zo nodig herijken regionale samenwerking en verankeren van afspraken in overeenkomsten met regionale partners	Zo nodig	-	Waternota
Onderzoeken				
20.	Onderzoek kwetsbare watergangen voor klimaatverandering (waterkwaliteit)	2020	€15.000 -	Waternota
21.	In beeld brengen van win-win-situaties waar groen kan bijdragen aan de beleidsrealisatie van duurzaam waterbeheer (m.n. potentieel waterbergend groen) <i>[nb: verdere doorvertaling in Groenstructuurplan]</i>	2019/2020	€10.000 -	Waternota
22.	In kaart brengen van kwetsbaarheden op het gebied van wateroverlast. Onderzoeken in combinatie uitvoeren. 1. Deelname aan verbrede normenstudie waterschap 2. Onderzoek klimaatbestendige openbare ruimte 3. Maaiveldanalyse wateroverlast (riolering) 4. Onderzoek retentie stedelijk gebied (analyse eventuele waterbergingsopgaven)	2019/2020	-	GRP
23.	Klimaatstresstest (mogelijk als onderdeel van de regionale adaptatiestrategie). Omvat wateroverlast, droogte en hitte	Zo nodig	-	Waternota
Communicatie				
24.	Intensievere watercommunicatie bij het beheer van openbare ruimte en openbare gebouwen. Tevens bij ruimtelijke projecten, zoals gebiedsontwikkelings- en bouwprojecten.	Zo nodig	-	Waternota en diverse budgetten
25.	Communiceren met de samenleving over vorderingen en Successen van de gemeentelijke organisatie als toonbeeld van duurzaam handelen	Continu	-	Waternota en diverse budgetten
26.	Faciliteren dat de samenleving successen en initiatieven kan delen (via de website Ons groene gezicht)	Continu	-	Waternota
27.	Bijdrage leveren (teksten, tips, links) aan de campagne Ons groene gezicht voor wat betreft het onderdeel water	Zo nodig	-	Waternota
28.	Overzicht maken van te faciliteren en gefaciliteerde initiatieven	Zo nodig	-	Waternota

Voorgenomen maatregelen 2019-2022		Planning	Kosten indicatie (incidenteel)	Dekking
Operationele maatregelen (andere vakafdelingen)				
29.	Duurzaam waterbeheer bij beheer en onderhoud van gemeentelijk vastgoed (gebouwen & voorzieningen). O.a. afkoppelen, waterbesparende voorzieningen en gebruik van duurzame producten	Continu	-	GRP, gebouwbeheer, IBOR
30.	Duurzame aanleg en beheer van oppervlaktewater. O.a. aanleg natuurvriendelijke oevers	Continu	-	IBOR
31.	Rioolbeheer. O.a. continueren afkoppelen en niet-aankoppelen hemelwater	Continu	-	GRP

GRP = gemeentelijk rioleringsplan, IBOR= integraal beheerplan openbare ruimte

5.4 Kosten en Financiering

Op basis van het uitvoeringsprogramma is een raming gemaakt van benodigde middelen en capaciteit voor de uitvoering van de Waternota. Zie tabel 2 en 3. De onderliggende berekening is opgenomen in een achtergronddocument.

Kostenoverzicht 'brede maatregelen'

Uitgangspunt is dat kosten van 'waterbrede maatregelen' worden opgevoerd via onderliggend Waternota (zie Budget waternota). Het gaat om overkoepelende integrale maatregelen en maatregelen waarvan de financiële consequenties (nog) niet zijn opgenomen in andere watergerelateerde plannen (vangnet). Benodigde middelen voor deze maatregelen worden dus op basis van de Waternota bij de Begroting aangevraagd. Het gaat om een geraamd bedrag van €60.000 incidenteel voor de periode 2019-2022 en €25.000 voor 2027 (zie tabel 2).

Tabel 2: kostenraming uitvoeringsprogramma

	Kostenraming 2019-2022		2027
	Incidenteel	Structureel	
Budget Waternota (brede maatregelen)	€60.000	€0	€25.000
Budget andere plannen (bv beheerbeleid GRP en IBOR)	€375.000	€200.000	

Kostenoverzicht 'maatregelen op deelterreinen'

Kosten voor de uitwerking van de Waternota 'op deelterreinen' worden in beginsel opgevoerd via de desbetreffende deelplannen (zie budget Andere plannen). Het gaat met name om beheerplannen voor de openbare ruimte & voorzieningen en gebouwbeheerplannen. Op basis van het uitvoeringsprogramma is een zeer indicatieve kostenraming gemaakt²⁴ (zie tabel 2). De kosten betreffen met name riolgerelateerde maatregelen en aanleg van natuurvriendelijke oevers. De kosten zijn al in de deelplannen begroot of worden in overleg met de vakafdeling in de deelplannen meegenomen.

²⁴ Een onderbouwing van de kostenraming is te vinden in een achtergronddocument en omvat alleen de aan het uitvoeringsprogramma van de Waternota gerelateerde maatregelen.

Benodigde capaciteit 'brede maatregelen'

Voor de uitvoering van Waternota (zie tabel 3, duiding Waternota) is voor de periode 2019-2022 incidenteel 1370 uur (gemiddeld 340 uur per jaar) en structureel 1080 uur geraamd. Dit komt indicatief overeen met 1 fte (340+1080). Door zaken gezamenlijk of gecombineerd op te pakken kan mogelijk nog een efficiencyslag plaatsvinden.

De urenraming betreft grotendeels reguliere uren (gemiddeld circa 980 uur/jaar ofwel circa 0,7 fte) en kan naar verwachting worden gedekt uit de huidige capaciteit voor strategisch waterbeleid (circa 0,5 fte).

Voor de uitvoering van extra werkzaamheden, in aanvulling op reguliere werkzaamheden, is gemiddeld 440 uur/jaar geraamd (circa 0,3 fte). Hiervan is circa 150 uur (0,1 fte) bedoeld voor intensivering van de communicatie over water. De overige extra uren (circa 0,2 fte) betreffen met name de ontwikkeling van beleid en instrumentarium en het uitvoeren van onderzoeken (zie paarse markering tabel 1).

Tabel 3: urenraming uitvoeringsprogramma

	Raming 2019-2022	
	Incidenteel	Structureel (per jaar)
Waternota (brede maatregelen)	1370 uur (circa 340 uur /jr) <ul style="list-style-type: none">• 730 extra (circa 180 uur/jr)• 640 regulier (circa 160 uur/jr)	1080 uur <ul style="list-style-type: none">• 260 extra/jaar• 820 regulier/jaar
Andere plannen (bv GRP, IBOR)	740 uur (circa 185 uur/jr) <ul style="list-style-type: none">• 200 extra• 540 regulier	550 uur <ul style="list-style-type: none">• 50 extra/jaar• 500 regulier/jaar

Benodigde capaciteit 'maatregelen op deelterreinen'

Voor de doorwerking van duurzaam waterbeheer op deelterreinen is incidenteel 740 uur en structureel 550 uur geraamd. Het gaat hierbij in bijzonder om het duurzaam waterbeheer bij het beheer van openbare ruimte & voorzieningen en van gemeentelijke gebouwen. De uren komen grotendeels voor rekening van de reguliere uren. Voor de extra uren zal in de desbetreffende beheerplannen een nadere afweging worden gemaakt. Door zaken gezamenlijk of gecombineerd op te pakken kan mogelijk nog een efficiencyslag plaatsvinden.

Dekking benodigde capaciteit

De geraamde uren zullen binnen de WDW (werkorganisatie Druten Wijchen) moeten worden meegenomen. Omdat de WDW nog in ontwikkeling is kan op dit moment niet worden vastgesteld of de benodigde capaciteit voor de uitvoering van de Waternota kan worden gedekt. Wanneer de beschikbare capaciteit onvoldoende blijkt zijn de mogelijkheden als volgt:

- Temporiseren van het waterbeleid
- Vrijmaken formatie door herprioriteren binnen bestaande taken
- Schrappen van maatregelen of taken in het uitvoeringsprogramma
- Extra formatie danwel uitbesteding

Kostendekking en financiering

Voor benodigde middelen wordt, voor zover niet beschikbaar via bestaande of reguliere budgetten, via de Begroting een kredietaanvraag voorgelegd aan de Raad. De Raad kan op dat moment integraal afwegen in hoeverre financiële ruimte bestaat om de waterambitie te realiseren. De vastgestelde Waternota 2019-2028, danwel de afgeleide deelplannen, vormen hiervoor de basis. Prioriteit zal liggen bij de door de Raad aangemerkte speerpunten van beleid.

Bij de bekostiging van maatregelen benutten we externe financieringsbronnen, zoals cofinanciering door andere partijen (bv. waterschap, provincie, regiogemeenten/MARN) en subsidies.

Verder worden kosten zo mogelijk ten laste gebracht van exploitaties. Uitgangspunt is dat waterhuishoudkundige werkzaamheden (adviesing, maatregelen, e.d.) verricht ten behoeve van ruimtelijke plannen worden bekostigd uit de project- of planexploitatie. Kosten komen daarmee geheel of gedeeltelijk ten laste van de ontwikkelaar. Het is belangrijk om vooraf afspraken te maken over de kostenverdeling ontwikkelaar-gemeente.

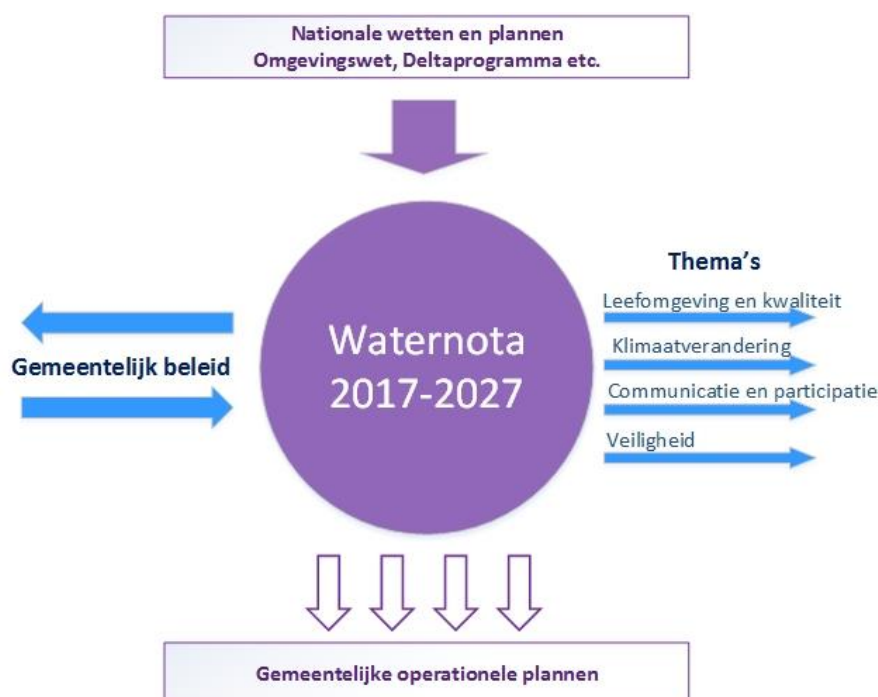

Bijlage 1

Context Waternota

De samenhang van de Waternota met plannen en wet- en regelgeving op lokaal en bovenlokaal niveau is in deze paragraaf beschreven en geïllustreerd in *figuur 4*. Met de Waternota wordt invulling gegeven aan de volgende lokale en bovenlokale plannen, wet- en regelgeving.

Figuur 4: context Waternota.

Milieubeleidsplan 2017-2020

De Waternota ressorteert onder het Milieubeleidsplan 2017-2020 van de gemeente Wijchen (*zie figuur 1*). Het Milieubeleidsplan is een overkoepelend plan en kompas voor alle milieuthema's, zoals water, energie, afval, bodem en externe veiligheid. Voor de diverse milieuthema's is dit uitgewerkt in de deelplannen. De Strategische Waternota geeft uitwerking aan de duurzaamheidsgedachte van het Milieubeleidsplan voor wat betreft het thema Water.

De gemeente wil dit duurzaam doen: doelmatig en toekomstbestendig. Hierbij wordt de wisselwerking met economische en sociale voordelen (people-planet-profit), met andere milieuthema's (win-win) en met initiatieven in de samenleving (partnerschap) benut.

In 2017 is gestart met de herijking van

Doelstelling Milieubeleid

Behouden en zo mogelijk verbeteren van de (goede) milieukwaliteit van de leefomgeving.

Dit moet leiden tot een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, met voldoende milieukwaliteit en natuurlijke hulpbronnen, nu en in de toekomst.

het milieubeleidsplan. Het milieubeleidsplan 2018-2021 wordt najaar 2018 ter vaststelling voorgelegd aan de Raad. Klimaatadaptatie en milieucommunicatie zijn speerpunten van beleid.

Klimaatbeleidsplan 2013-2016 (energietransitieplan)

De Waternota geeft invulling en uitvoering aan het adaptatiespoor van het Klimaatbeleidsplan. Het gemeentelijk klimaatbeleid wordt via 2 routes gerealiseerd:

- 1) adaptatiespoor: omgaan met wateroverlast, droogte en hittestress.
- 2) mitigatiespoor: de gevolgen van klimaatverandering matigen en of verminderen door energiebesparing en toepassing van duurzame energie.

Bij herijking (2017/2018) zal het Klimaatbeleidsplan worden omgezet in een Energietransitieplan. Het adaptatiespoor is onderdeel van de Waternota. Overigens heeft de Waternota ook een relatie met het energietransitieplan. Zo kan door energiezuinige waterhuishoudkundige voorzieningen, zoals gemalen, en energiewinning uit afvalwater een bijdrage worden geleverd aan de doelstellingen van het energiebeleid.

Strategisch milieucommunicatieplan 2018-2028

De Waternota geeft uitvoering aan het Strategische Milieucommunicatieplan 2018-2028. Hierin is watercommunicatie aangemerkt als een belangrijk thema voor de komende jaren. De Waternota levert een bijdrage aan de doelstelling van het milieucommunicatieplan: *'het inspireren van inwoners, (maatschappelijke) instellingen en bedrijven om een bijdrage te leveren aan een duurzaam Wijchen'*. Bij de concretisering en uitvoering van watercommunicatie is het milieucommunicatieplan kaderstellend.

Gemeentelijk rioleringsplan 2018-2022

In 2017 is het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) voor de periode 2018-2022 vastgesteld. Het Gemeentelijke Rioleringsplan 2018-2022 (GRP) is een plan waarin de gemeente op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater beschrijft wat ze wil bereiken, wat ze daarvoor gaat doen, wanneer ze dat gaat doen en wat dat gaat kosten. Het GRP vormt de onderbouwing voor de rioolheffing.

Deltaprogramma Maas

Door de klimaatverandering ontstaat meer kans op overstromingen. In regionaal verband worden plannen ontwikkeld ter verbetering van de hoogwaterveiligheid in combinatie met ruimtelijke kwaliteitsverbetering. De gemeente Wijchen participeert in de regioproces van de Bedijkte Maas en de Meanderende Maas, dit leidt tot een regionale uitvoeringsstrategie. Deze regionale samenwerking en eventuele hieruit voortvloeiende maatregelen zijn meegenomen in de Waternota.

Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie (klimaatadaptatie)

Dit deltaprogramma richt zich op hemelwateroverlast, droogte en hittestress als gevolg van klimaatverandering in het binnendijks gebied. De gemeente Wijchen participeert in het regioproces Klimaatadaptatie Rivierenland. Dit proces moet leiden tot een regionale adaptatiestrategie (RAS). Deze regionale samenwerking en eventuele hieruit voortvloeiende maatregelen zijn meegenomen in de Waternota.

Nationale wet- en regelgeving

De wet- en regelgeving die op het plangebied van toepassing is, staat beschreven in het Nationaal Waterplan van de rijksoverheid, de omgevingsvisie van de provincie Gelderland, het Waterbeheerplan 2016-2021 van Waterschap Rivierenland, de Waterwet, de Keur en het Nationaal bestuursakkoord Water.

Omgevingswet

De Omgevingswet wordt naar verwachting in 2021 ingevoerd. De wet bundelt 26 bestaande wetten voor onder meer bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Waternota sluit aan bij de principes van de Omgevingswet. In bijzonder de relatie met ruimtelijke ordening en gezondheid, integraliteit, gebiedsgericht werken, transparantie, proactiviteit (vooraan in processen), transparantie, en participatie van de samenleving.

Waterwet

De Waterwet is in 2009 ingevoerd. Deze wet regelt het beheer van grond- en oppervlaktewater en verbetert de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De Waterwet richt zich op het voorkomen of beperken van wateroverlast, waterschaarste en overstromingen. Daarnaast richt de wet zich op de bescherming en verbetering van kwaliteit van watersystemen en de vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen. De Waterwet wordt onderdeel van de Omgevingswet.

Taakverdeling rijk-provincie-waterschap-gemeente

Binnen het waterbeheer heeft het Rijk de stelselverantwoordelijkheid. Het Rijk draagt er zorg voor dat het bestuurlijk bestel naar behoren functioneert. Het Rijk schept de kaders, mede op basis van Europese regels, en zorgt dat de decentrale overheden over afdoende middelen beschikken.

Rijkswaterstaat is de uitvoeringsorganisatie van het Rijk die de Rijkswateren (het hoofdwatersysteem) beheert. Concreet houdt dit in het kwantiteits- en kwaliteitsbeheer van deze wateren alsmede het verzorgen van het vaarwegbeheer (inclusief het mogelijk maken van het scheepvaartverkeer). Daarnaast beheert Rijkswaterstaat ook een aantal primaire en regionale waterkeringen en verzorgt beheer en onderhoud (en waar nodig versterking) daarvan.

De rol van de provincie is die van gebiedsregisseur. De provincie stelt de kaders voor het regionale waterbeheer, inclusief grondwater. De provincies hebben het toezicht op de uitvoering van watertaken van de gemeenten én van de waterschappen. Wat betreft concrete watertaken verzorgen de provincies het vaarwegbeheer, maken zij het regionale scheepvaartverkeer mogelijk, ze zijn bevoegd gezag en stellen de normen van voor de regionale keringen en zijn de beheerder van het diepe grondwater.

De waterschappen zijn organisaties van functioneel bestuur. De waterschappen hebben de zorg voor het regionale watersysteembeheer (kwaliteitsbeheer, kwantiteitsbeheer, veiligheid, muskus- en beverrattenbestrijding) en de zuivering van stedelijk afvalwater. Ze beheren een groot deel van de primaire waterkeringen.

Samen met Rijkswaterstaat en provincies zijn de waterschappen de organisaties die in de Waterwet als waterbeheerders worden aangemerkt. Rijkswaterstaat en waterschappen hebben een belangrijke rol in de aanleg, beheer en onderhoud van de waterkeringen. Daarnaast beoordelen ze elke 12 jaar de veiligheidstoestand van de primaire keringen. De provincies hebben een taak bij het grondwaterbeheer (diep grondwater).

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het rioleringsbeheer en hebben zorgplichten voor overtollig hemelwater, afvalwater en grondwater in de bebouwde omgeving. Ze formuleren hiervoor beleid en voeren de taken uit. Ook zijn gemeenten actief op het gebied van vaarwegbeheer.

Bijlage 2

Wat hebben we bereikt

De realisatie van de Waternota (2004) en uitvoeringsprogramma (2006) is jaarlijks geëvalueerd. Geconcludeerd kan worden dat het watersysteem van de gemeente Wijchen naar verwachting voldoet aan de normen, zoals afgesproken in het NBW en de Waternota 2004, met uitzondering van de eenduidige basisinspanning riolering van de kern Wijchen. Hieronder volgt een uitgebreid overzicht van bereikte resultaten in de periode 2004-2017.

Onderzoeken

- Watersysteemanalyse (2011): met de watersysteemanalyse is onderzocht in hoeverre aanvullende opgaven bestaan op gebied van waterberging, waterkwaliteit en grondwater. Hieruit bleken opgaven voor de locaties Havenweg en Zesweg (waterberging), Wijchens Meer (waterkwaliteit) en de kasteelgracht (waterkwaliteit).
- Waterkwaliteitsonderzoek Wijchens Meer (2013): op basis van beschikbare gegevens over waterkwaliteit, klachten, neerslaggebeurtenissen en overstortmomenten. Hierbij kon geen verband worden aangetoond tussen oppervlaktewaterkwaliteit en overstorten van rioolwater.
- Inventarisatie risicolocaties grondwater: hierbij is onderzocht in hoeverre (potentiele) verontreinigingslocaties bestaan die een risico kunnen vormen voor mens en dier (kwetsbare gebieden). Dit heeft geresulteerd in een beperkt aantal aandachtslocaties die worden aangepakt via handhaving of via het bodembeheerplan.

Veiligheid

- Aanleg veilige oevers: bij de ontwikkeling van de wijk Huurlingsedam zijn de oevers van de watergangen veilig en natuurvriendelijk ingericht. Ook bij de oever-herinrichting langs het Wijchens Meer zijn deze veilig en natuurvriendelijk aangelegd (fase 1 en 3). In de komende jaren wordt de herinrichting van het Wijchens Meer fase 2 (Hogeweg –Van Coothlaan) op soortgelijke wijze uitgevoerd.

Beheer riolering

- Gemeentelijke rioleringsplannen: in de planperiode zijn verschillende rioleringsplannen opgesteld en uitgevoerd. Voor de evaluatie 2004-2017 op het gebied van riolering wordt verwezen naar het GRP²⁷ 2006-2011, het GRP 2011-2015 (verlengd tot 2017) en het GRP 2018-2022 (vastgesteld 21 december 2017).
- Basisrioleringsplannen: de verschillende Basisrioleringsplannen (BRP) voor de kernen zijn (periodiek) geactualiseerd. Het BRP van de kern Wijchen is in 2014 geactualiseerd. Uit een studie (2016) volgt dat de omvang van rioolvreemd water beperkt is en de hoeveelheid hemelwater dat naar de riolering wordt afgevoerd geringer is dan op grond van het verharde oppervlak wordt verondersteld.

²⁷ GRP: Gemeentelijk Rioleringsplan.

Afkoppeling hemelwater

- Bestaand verhard oppervlak: in de periode 2006-2017 is in totaal 26,8 ha aan bestaand verhard oppervlak afgekoppeld van de riolering Hiermee is de GRP-doelstelling van 1 ha/jaar gehaald.
- Nieuw verhard oppervlak: in de planperiode is 17,9 ha aan nieuw oppervlak niet aangekoppeld aan de riolering. Hiermee is de doelstelling van 10 ha gehaald. Aandachtspunt is in hoeverre voldoende afkoppeling plaatsvindt in de wijken waar de noodzaak het hoogst is.

Oppervlaktewater kwantiteit

- Wijchens Meer: het Wijchens Meer heeft voldoende retentiemogelijkheid om aan de norm voor vertraagde afvoer vanuit stedelijk gebied te voldoen.
- Havenweg-Wijchens Ven: door aanleg van een helofytenfilter is de retentiecapaciteit van de watergang achter bergbezinkbassins Havenweg en Groenewoudseweg met een veelvoud toegenomen. Verruiming van de watergang is niet langer noodzakelijk.
- Zesweg: In 2014 is met het waterschap afgesproken om theoretisch benodigde verruiming van de A-watergang aan de Zesweg gedeeltelijk uit te voeren en de effecten op de peilstijging te monitoren. Als de peilstijgingen binnen de criteria blijven, kan de rest van de verruiming achterwege blijven.

Oppervlaktewater kwaliteit

- Saneren overstorten: alle verplicht te saneren overstorten zijn vóór 2015 gesaneerd.
- Riolering: de kern Wijchen voldoen nog niet aan de basisinspanning riolering (50% vuilemissiereductie vanuit riool overstorten op oppervlaktewater). De overige kernen wel.
- Uit de watersysteemanalyse bleek dat de waterkwaliteit van de kasteelgrachten (Hernen, Wijchen) en het Wijchens Meer onvoldoende is (stilstaand water, algengroei). De waterkwaliteit is echter beperkt beïnvloedbaar. Uit nader waterkwaliteitsonderzoek van het Wijchens Meer blijkt geen relatie tussen waterkwaliteit en overstorten.
- Kasteelgracht Wijchen: in 2013 (juni-oktober) is met plaatsing van een biofilter onderzocht in hoeverre door biologische zuivering de waterkwaliteit verbeterd kan worden. De proef is succesvol gebleken, hoewel de omvang van de waterkwaliteitsverbetering achter bleef bij de verwachting.
- Natuurvriendelijke oevers: in stedelijk gebied natuurvriendelijke en veilige oevers aangelegd langs het Wijchens Meer en in de Huurlingsedam. In het bestuurlijk overleg van 2 maart 2015 is besloten om voor de waterkwaliteitsverbetering van het Wijchens Meer in te zetten op de aanleg van natuurvriendelijke oevers.
- Denkstappenonderzoek: voor de kern Wijchen wordt in het kader van het nieuwe GRP 2018-2022 onderzocht of daadwerkelijk sprake is van waterkwaliteitsproblemen door overstorting en in hoeverre aanvullende maatregelen noodzakelijk én doelmatig zijn.
- Bestrijdingsmiddelen: in de planperiode is de gemeente overgegaan op het biologisch bestrijden van onkruid met behulp van de DOP-methode.

Grondwaterkwantiteit

- Grondwaterknelpunten: uit de watersysteemanalyse en het onderzoek ten behoeve van de afkoppelkansenkaart (2006) blijkt dat geen sprake is van structurele grondwaterknelpunten (kwantitatief) in stedelijk gebied. Verder geldt dat de grondwaterstanden niet permanent mag worden verlaagd of verhoogd.
- Grondwateronttrekking: verder is sinds 2012 niet meer toegestaan om bronneringswater op openbare riolering te lozen. Onttrokken water wordt in de bodem getourneerd of (indien aanwezig) op oppervlaktewater geloosd.

Grondwaterkwaliteit

- Bescherming van de grondwaterkwaliteit is een standaard voorwaarde in de waterparagraaf van bestemmingsplannen. Onder andere het toepassen van duurzame niet uitlogende bouwmaterialen. De gemeente voert geen actief beleid richting particulieren.

Cultuurhistorie

- Visualisatie Kleine Elst: in 2015 is in de kasteeltuin een informatiezuil geplaatst, waarop deze waterloop is gevisualiseerd en de historische betekenis toegelicht. Verder is de Kleine Elst opgenomen op de website Spannende geschiedenis van RBT-KAN. In 2017 is bij de ontwikkellocatie Elsthof eveneens een informatiebord geplaatst.

Procesbeheersing, samenwerking en communicatie

- In 2004 is de watertoets ingevoerd en worden ruimtelijke plannen voorzien van een waterparagraaf. Ruimtelijke plannen worden getoetst door waterschap (waterschapsbelang: oppervlaktewater, grondwater, waterzuivering, waterkering) en gemeente (gemeentelijk belang: riolering, oppervlaktewater, grondwater, openbare ruimte).
- In het beheer van de openbare ruimte (riolering, wegen, groen) wordt rekening gehouden met het duurzaam waterbeheer. Uitvoeringswerkzaamheden vinden zoveel mogelijk plaats (op grond van kosteneffectiviteit) in samenloop met reconstructie-werkzaamheden van de openbare ruimte.
- De samenwerking met het waterschap is sinds 2004 geïntensiveerd. Evaluatie en bijsturing vinden continu plaats. Maandelijks is voorzien in een ambtelijk wateroverleg. Jaarlijks vindt een bestuurlijk overleg plaats aan de hand van de jaarevaluatie waternota. Beleid en formatie rond de gezamenlijke watertaken wordt op elkaar afgestemd.
- In 2013 is een samenwerkingsconvenant Afvalwaterketen ondertekend door de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen en Wijchen en het Waterschap Rivierenland. Deze samenwerking is in 2015 uitgebreid met Berg en Dal en Nijmegen. Doel van het convenant is om gezamenlijk taken in de afvalwaterketen uit te voeren, die leiden tot vermindering van (meer)kosten, verbetering van de kwaliteit van dienstverlening en vermindering van de organisatorische kwetsbaarheid.
- In de planperiode is géén actief communicatiebeleid gevoerd. De communicatie via de gemeentelijke website is voornamelijk informerend.
- De gemeente participeert sinds 2014 in het regioproces Klimaatadaptatie Rijk van Maas en Waal (onderdeel van het deltaprogramma ruimtelijke adaptatie). Dit deltaprogramma richt zich op de gevolgen van klimaatverandering wat betreft wateroverlast, hittestresse en droogte. Dit moet leiden tot een Regionale adaptatiestrategie Rijk van Maas en Waal.

- De gemeente participeert sinds 2012 in het regioproces Bedijkte Maas en Meanderende Maas (onderdeel deltaprogramma Maas). Dit deltaprogramma richt zich op hoogwaterveiligheid (dijkversterking en rivierverruiming) in combinatie met ruimtelijke kwaliteitsverbetering. Dit moet leiden tot een Lange termijn adaptatiestrategie rivieren LTAR.

